

Školní rok 2012/2013

**Vergelijking van de architectuur in Olomouc en Antwerpen in
de loop van de tijd (de profane architectuur)**

**Comparison of the development in Olomouc and Antwerp
During the centuries (profane architecture)**

Bc. Ivana Jedelská

Vedoucí práce: Prof. Dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem svoji magisterskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní v ní veškerou použitou literaturu i ostatní zdroje.

Ik verklaar dat ik mijn masterscriptie zelfstandig heb geschreven en dat ik hierin alle literatuurbronnen en andere bronnen heb vermeld.

V Olomouci, dne 10 december 2012

.....
Bc. Ivana Jedelská

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce prof. dr. Wilkenu Engelbrechtovi cand.litt, vedoucímu katedry nederlandistiky na filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, za vedení mé práce, za čas, který mi věnoval a za cenné poznámky k formě i obsahu práce

Op deze plaats wil ik bedanken de begeleider van mijn scriptie, de heer prof. dr. Wilken Engelbrecht, hoofd vakgroep nederlandistiek aan de Faculteit Geestenwetenschappen der Palacký Universiteit te Olomouc voor de begeleiding van mijn scriptie, voor de tijd, welke hij mij gaf en de waardevolle aanmerkingen op inhoud en vorm van mijn scriptie.

Inhoud:

1) Inleiding	5
2) Een korte definitie van de afzonderlijke architectonische stijlen	6
3) Een korte overzicht van de geschiedenis van Olomouc en Antwerpen	16
4) De beschrijving van de concrete gebouwen in Olomouc en Antwerpen	
➤ Het Stadhuis van Olomouc x Het Stadhuis van Antwerpen.....	33
➤ Het Moravische Theater Olomouc x Vlaamse Opera Antwerpen	37
➤ De Vleeshallen Olomouc x Het Vleeshuis Antwerpen	40
➤ Het Paleis van Petráš x Het Rubenshuis	43
➤ Het Paleis van Edelmann x Het Koninklijke Paleis	45
➤ Het Paleis van Salm x Het Steen.....	49
➤ Het Paleis van Hauenschild x Den Volsack	52
➤ De regionale apotheek Olomouc x De Apotheek Muylaert	56
➤ De SENIMO x De Criée	57
5) Besluit	61
6) Bronnen	62
7) Bijlagen	67
8) Resumé	91
9) Anotace ..	93

1) Inleiding

Zoals heb ik al in mijn bachelorscriptie geschreven, speelt de architectuur een belangrijke rol in het leven van de mensen en ook in het leven van de stad.

Ik heb geen makkelijk thema gekozen, daarom kunt u hier niet alle belangrijke gebouwen vinden, die in Olomouc en Anstwerpen staan. Ik heb op de grond van Olomouc (het is mijn geboortestad) de negen (volgens mij) belangrijkste gebouwen gekozen en ik probeerde hun equivalenten in Antwerpen vinden. Dat zijn de gebouwen, die volgens mij belangrijk zijn (waren) voor het leven van de mensen in de stad. Misschien niet vanuit het perspectief van het gebruik van vandaag maar in de vroegere tijden dienden de huidige gebouwen voor een andere doel of op hun plaats stonden andere gebouwen. De gebouwen zijn ook vaak verbouwd (naar 'de moderne stijl' of wegens beschadiging). Ik wil graag hun functie in de loop van de tijd bekijken.

Ik wil graag uitzoeken wie de stichter van deze gebouwen was – de stad of particulieren. Wie is heden de eigenaar van de gebouwen?

Ik weet op dit moment niet, hoe de resultaten van mijn werk zullen zijn. Of of is de samenstelling van de gebouwen en hun gebruik gelijk in Olomouc en Antwerpen. Dus het is het doel van mijn masterscriptie om dit uit te zoeken.

2) Een korte definitie van de afzonderlijke architectonische stijlen

ROMAANSE STIJL¹

(ca. 800 – 1200 AD - de Romaanse stijl en de Gotiek vormen de middeleeuwse bouwstijlen). De Romaanse stijl ontstond in Italië (na het jaar 800 AD) en sloot op de laat-Romeinse traditie aan. Deze stijl is vooral de stijl van de Kerk, de christelijke koningen en strijders, bijv. Karel de Grote. Hij was een grote patroon van de kunst. Vanaf de tijd dat hij keizer is geworden, ervoer de Romaanse architectuur haar grote bloei, ze verspreidde zich vanuit Rome over geheel Italië en zelfs naar andere landen.

Kenmerkend voor deze stijl is “cardinaliteit”. In de gebouwen is er bijna geen licht, voortdurend is hier de schemering. Dat komt, omdat de gebouwen slechts kleine ramen hadden. De muren moesten het grootste deel van het gewicht van het gebouw dragen, daarom was hier geen plaats voor grote, lichte ramen.

Deze stijl kunnen we verdelen in twee perioden: ten eerste de vroeg-Romaanse stijl (tot het jaar 1000 AD) en ten tweede de periode van bloei (in de 11^e en 12^e eeuw) – het verschil tussen deze twee perioden is in de bouwontwikkeling.

Wezenstrekken en symbolen:

- kruisvormig grondplan (Latijns kruis)
- continuele en blinde arcaden
- naturalistische reliëfs
- plastisch gedecoreerde schachten van pilaren
- uitgehakte ornamenten
- kleine ramen
- tongewelf, kruisgewelf of balken plafonds

Types gebouwen:

¹ Glancey, J.: Architektura (Praha 2007), s. 229 - 245; Höcker, Ch.: Architektura (Brno 2004), s. 70 – 83 ; Sedláková, R.: Stavební slohy v Česku (Praha 2004), s. 6 - 13; Hájek, V.: Architektura – Klíč k architektonickým slohům (Praha 2000), s. 15 - 38; Bukovský, J. a kolektiv: Dějiny stavitelství (2001), s. 68 – 79.

- kerken
- rotonden
- basilieken
- burchten, forten
- woongebouwen (verbonden met de Kerk)

Bouwmateriaal:

- steen

GOTIEK²

(ca. 1150 – 1500 AD)

De Gotiek is een laatmiddeleeuwse stijl. De stijl sloot op de Romaanse stijl aan en werd in Frankrijk geboren. De meeste gothische gebouwen kwamen in Frankrijk, Engeland, Duitsland, Nederland en Tsjechië voor. Er zijn in de Gotiek regionale verschillen. De term ‘gotiek’ werd voor het eerst in de 16^e eeuw gebruikt. De naam ‘Gotiek’ is van de naam van de Oost-Germaanse stam Goten afgeleid en toonde de ‘barbaarse’ stam van deze stijl aan.

De Gotiek existeert in Europa in dezelfde periode als het hoogtepunt van het feodalisme. De maatschappij verandert in de vorm van een piramide. Aan de top staat de monarch met zijn feodalen, aan de top van de kerkelijke piramide staat de paus met het korps van kardinalen.

Het basisverschil tussen de Romaanse stijl en de Gotiek ligt in de veranderingen van het constructiesysteem: Er komen luchtbogen en spitsbogen. Het metselwerk is gereduceerd, er komen grote roosvensters. De Gotiek streeft naar maximale lichtheid, luchtigheid en helderheid.

De gotiek is als een ‘dappere’ stijl bekend - de meerderheid van de gebouwen heeft geen documenten met berekeningen maar de mensen bouwden volgens het systeem ‘*trial-and-error*’. De bouwers bouwden in deze periode meestal volgens de ervaringen van vorige generaties. In de plannen zijn er meestal slechts grondplannen en visies. Daarom

² Glancey, J.: *Architektura* (Praha 2007), s. 224 - 269; Höcker, Ch.: *Architektura* (Brno 2004), s. 70 - 83; Sedláková, R.: *Stavební slohy v Česku* (Praha 2004), s. 14 - 23; Hájek, V.: *Architektura – Klíč k architektonickým slohům* (Praha 2000), s. 31 - 72; Bukovský, J. a kolektiv: *Dějiny stavitelství* (2001), s. 80 – 102.

werd het bouwen vaak onderbroken. In de gotische stijl werden er zowel religieuze als profane gebouwen gebouwd.

Wezenstrekken en symbolen:

- ondersteunende bogen + pilaren (het metselwerk is gereduceerd)
- spitsbogen + ribgewelgen (bijvoorbeeld: tongewelf, kruisribgewelf, stergewelf, netgewelf e.a.)
- roosvensters, glasramen
- puntige torens
- stenen waterspuwers
- grote glazen gebrandschilderde ramen
- rijke beeldhouwde stenen decoraties (details)
- fresco's
- baldakijnen

Types gebouwen:

- kerken en kloosters
- burchten
- herenhuizen, paleizen, stadhuizen
- nieuwe steden (ze werden nieuw gesticht)
- bruggen
- fonteinen
- belforten

Bouwmateriaal:

- steen (groevesteen – deze steen werd gepleisterd; bewerkte stenenblokken – deze stenen werden niet gepleisterd)
- baksteen (vooral in Noord-Europa)
- bindmiddel: metselkalk, lood

RENAISSANCE³

(ca. 15^e eeuw – het begin van de 18^e eeuw AD)

De renaissance was, zoals algemeen bekend is, een terugkeer naar de Romeinse oudheid. Het centrum van de renaissance was Italië. Dat was omdat de Gotiek in Italië geen grote ingang heeft gevonden. De eerste kenmerken van de renaissance in Italië verschenen al tijdens de 12^e eeuw maar als het begin van de renaissance kunnen wij de 15^e eeuw beschouwen. In Noord-Europa was de overgang van Gotiek naar de Renaissance veel geleiderlijker. Tussen de Gotiek en de Renaissance waren er veel overgangsvormen.

Het begin van de Renaissance is een draaipunt voor het architectuur. Vanaf deze tijd intensiveert het belang van de architectuur. Dankzij de revolutie in de boekdrukkunst was het in deze tijd mogelijk om boeken over de architectuur te verspreiden (de architect kon zijn gedachten en werk publiceren ook achter de grenzen die de kerk en de feodale maatschappij bepaalden). De autoriteit van de kerk werd betwijfeld en de invloed van de profane kunstschilders en mecenasen groeide. Veel mensen riepen ook om hervorming van de kerk. Dankzij de boekdrukkunst konden deze mensen hun gedachten sneller verspreiden en ontstond het protestantisme.

In tegenstelling tot de Gotiek en haar ‘trial-and-error’ bouwsysteem bestaan er in de Renaissance, dankzij de boekdruk, precieze plannen van gebouwen. Dankzij deze is de dagelijkse aanwezigheid van de architect op het bouwterrein al niet meer nodig. Dankzij de boekdruk konden in deze periode ook belangrijke boeken voor de architecten worden gepubliceerd: ‘De re aedificatoria’ van Leon Baptista Alberti, ‘de blauwe boekjes’ van Vitrius (dit boek werd ‘de bijbel’ van architecten voor volgende 400 jaren genoemd).

De renaissance legde nadruk op geometrische vormen (elementaire elementen van architectuur): vierkant, kubus, ring en bol. Door deze elementen heeft Alberti de ideale proporties van de gebouwen bepaald. Deze proporties verbond hij met de harmonie van muziek en natuur en symboliseerden het ideale lichaam. Volgens hem is de mens niet hulpeloos tegenover God, omgekeerd kan hij de wereld via de kunst formeren. De architect is niet meer een anonieme persoon (zoals in de Romaanse stijl en de Gotiek), maar hij is een afgezant van God op aarde.

³ Glancey, J.: *Architektura* (Praha 2007), s. 270 - 303; Höcker, Ch.: *Architektura* (Brno 2004), s. 84 - 99; Sedláková, R.: *Stavební slohy v Česku* (Praha 2004), s. 24 - 33; Hájek, V.: *Architektura – Klíč k architektonickým slohům* (Praha 2000), s. 73 - 102; Bukovský, J. a kolektiv: *Dějiny stavitelství* (2001), s. 104 - 124

Dankzij deze kunst kunnen de steden opnieuw op rationale grond geprojecteerd worden. De meerderheid van de gebouwen, die in deze tijd gebouwd werden, waren profane gebouwen. Maar er werden ook kerkelijke gebouwen gebouwd. De Renaissance werd de eerste 100 jaren nog door de Kerk gefinancierd.

De renaissance ging hand in hand met het humanisme (een gedachtengoed). Centraal staat de mens als niet-afhankelijk karakter met een eigen individualiteit.

Wezenstrekken en symbolen:

- het metselwerk is niet meer gereduceerd zoals in de Gotiek
- open arcaden (overbrugging van kloof via boog)
- uitgewerkte gevels, dakkapellen
- decoratieve plaquettes
- nadruk op detailtekeningen, ornamenten
- lunet kroonlijst
- opgewerkte portalen (schekeren de ingang naar het gebouw)
- sgraffito (wijze van versiering – in de verse pleister word een lijntekening gekrast en ingekleurd volgens de freco-techniek)
- de koepels hebben ramen in lantaren

Types gebouwen:

- kastelen
- stadhuizen
- stadspaleizen
- tuinen
- nieuwe steden

Bouw materiaal:

- bakstenen die aan de buitenkant belegd zijn met de stenen blokken of platen van kalksteen
- pleisterwerk ook imiteert stenen verbanden
- stenen richels

BAROK EN ROCOCO⁴

(de barok: het begin van 17^e eeuw – ca. de helft van de 18^e eeuw; de rococo verschijnt ca. 100 jaar later – aan het begin van de 18^e eeuw)

De grens tussen late renaissance en vroege barok is heel moeilijk te bepalen. De facto ging de ene stijl soepel over in de andere stijl. Vaak zijn in deze periode gebouwen in een combinatie van beide stijlen gebouwd (bijv. het gotische gebouw heeft een barokke façade en interieurdecoraties). De barok werd net als de Romaanse stijl en de renaissance in Italië geboren. De barok ontwikkelde zich in twee aparte stromen (tendenties): 1. heel emotionele barok van katholieke landen en 2. gematigde barok in Engeland, Nederland en Noord-Europa. De naam van de barok stamt van het Portugees woord ‘barucca’ af. ‘Baruca’ was de naam voor een onregelmatige ruwe parel.

De positie van de Kerk werd in de 16^e eeuw verzwakt door de Reformatie (het Protestantisme). Als reactie hierop werd de contrareformatie geformeerd. Het doel van deze beweging is dus om de positie van de Kerk in de landen waar de reformatie heeft gewonnen te versterken. De gevechten lopen via dynamische ‘zedepreken’. Dus de barok is het middel van de Kerk om te vechten tegen de ‘ketterijen’. De bedoeling van de barokke gebouwen was het geloof te propageren. De barok werd door rijke kerkelijke mecenasen gebouwd. Deze stijl moet op alle zinnen werken, is toneelachtig en symboliseert de invloed en de rijkdom van de kerk.

Tijdens de renaissance zijn er vooral profane bouwen gebouwd maar in de tijd van de barok ontstond ook veel kerkelijke gebouwen. Er werden echter ook profane gebouwen gebouwd, bijv. paleizen. Net als de kerkelijke gebouwen moesten ook de profane gebouwen indruk maken op de bezoeker door overdaad. Daarom is de toegangsweg tot de ingang naar het paleis meestal van de zijkant – de bezoeker moet het gehele paleis en zijn symetrie bewonderen. Vaak werden er ook de vijvers voor de paleizen aangelegd. Er ontstonden ook hybriden zoals een gotisch gebouw met barokke decoraties.

De barok is zintuiglijk en teatraal. De barok wordt gekenmerkt door een verbinding van architectuur, schilderkunst en beeldhouwkunst.

⁴ Glancey, J.: *Architektura* (Praha 2007), s. 304 - 343; Höcker, Ch.: *Architektura* (Brno 2004), s. 100 - 113; Sedláková, R.: *Stavební slohy v Česku* (Praha 2004), s. 34 - 45; Hájek, V.: *Architektura – Klíč k architektonickým slohům* (Praha 2000), s.103 - 134; Bukovský, J. a kolektiv: *Dějiny stavitelství* (2001), s. 125 - 151

De profane opvolger van de barok is de rococo. De rococo is in Frankrijk geboren. Het is eigenlijk geen architectonische stijl maar een interieur en exterieur decoratie. De rococo is een decoratieve stijl. De rococo is magisch, kleurrijk, speels, wervelend, misschien bijna kinderachtig. Het gebruikt goud, spiegels, opsmuk in de Chinese stijl. Het eind van de rococo komt met het begin van het sobere Classicisme.

Wezenstrekken en symbolen:

BAROK

- spel van licht en schaduw
- koepels
- gewelven: de oppervlakte van het gewelf is gebruikt voor schilderwerken
- synthese van de kunst: barokke architectuur is vaak met de beeldhouwwerken (soms zien erotisch uit, er zijn vaak cherubijnen gebruikt) en schilderkunsten (wandschilderingen) gedecoreerd
- spectaculaire buitentrappen
- monumentaliteit
- krommingen
- plastische façade
- de dominanten van de gebouwen zijn portalen
- huis tekens
- mansardedaken
- interieur is plastisch gedecoreerd, vaak is hier schilderkunst, goud, kunstmatig marmer en stucwerk gebruikt

ROCOCO

- het motto van het rococo is “meer is beter”
- gedecoreerde spiegels in gouden ramen en spiegelzalen
- verfijnd stucwerk
- cherubijnen
- versierde façade
- ronding
- asymetrie

Types gebouwen:

- pleinen
- fonteinen
- kastelen
- stadspaleizen
- tuinen
- pestzuillen
- kerken en kloosters

CLASSICISME, ROMANTIEK⁵

(ca. 1750 – 1850 AD)

In de vergelijking met vorige architectonische stijlen is deze periode nogal kort. Maar veel gebouwen uit het eind van de barok hadden al bestanddelen van het classicisme. Met de snelle groei van de steden in de 18e eeuw is het nodig om de steden gecoördineerd te plannen en bouwen. Het classicisme heeft in verschillende landen een regionaal karakter. Het classicisme verwijst naar de Romeinse oudheid (maar met een soberdere vorm dan de renaissance). Het classicisme legt een nadruk op de symmetrie en de matigheid.

Op het eind van 18e eeuw begint de Franse Revolutie. Het feodalisme verdween daardoor. Het motto van de revolutie is ‘*liberté, égalité, fraternité*’. Het classicisme is tot de stijl van de Franse Revolutie uitgeroepen. Dankzij de ontdekking van de stoommachine komt de industrialisatie op. Het kapitalisme begint. In de tijd van Napoleon (na de Franse Revolutie) komt de tweede fase van het classicisme – de empirestijl.

Op de grond van een verordening van de Oostenrijkse keizer Jozef II werden tijdens deze periode kerkgebouwen afgebroken of als civiele gebouwen verbouwd.

Vrijwel gelijktijdig met het classicisme ontstaat ook de romantiek. De romantiek is een historische stijl. Deze werd op het eind van 18^e eeuw in Engeland geboren. De romantiek is de stijl van de adel, die de cultus van het verleden viert. De romantiek

⁵ Glancey, J.: *Architektura* (Praha 2007), s. 340 - 371; Höcker, Ch.: *Architektura* (Brno 2004), s. 114 - 129; Sedláková, R.: *Stavební slohy v Česku* (Praha 2004), s. 46 - 53; Hájek, V.: *Architektura – Klíč k architektonickým slohům* (Praha 2000), s. 137 - 168; Bukovský, J. a kolektiv: *Dějiny stavitelství* (2001), s. 152 - 161

ontwikkelt zich op hetzelfde moment als het classicisme. Dankzij de gelijktijdig existentie van deze twee stijlen vervalt de stylistische eenheid.

De romantiek viert de Gotiek en de Romaanse stijl (→ neogotiek en neoromaanse stijl). De wezenstrekken van de genoemde stijlen zijn heel losjes aangenomen. Eenvoudig kunnen we zeggen dat het classicisme de stijl is van de bourgeoisie en de romantiek de stijl van de adel.

Het nieuwe materiaal dat in het classicisme gebruikt is, is het gietijzer. Daaruit ontstaan decoratieve bestanddelen. Het ijzer wordt ook in combinatie met glas (bijv. overkapping van warenhuizen) gebruikt.

Een van de ideeën van de romantiek was purisme. Het oorspronkelijke idee van deze beweging was positief: Verwijder uit de gebouwen alles wat niet origineel is en herstel de gebouwen in oorspronkelijke stijl. Maar soms was dat teveel, deden ze meer kwaad dan goed en zo werden de historische gebouwen uiteindelijk kapotgemaakt.

Wezenstrekken en symbolen:

CLASSICISME:

- platgedrukte façade
- huisgewelftoppen hebben een epileptische compressieboog of zijn driehoekig
- decoratieve elementen: laurierkransen, godsoog, antieke vazen, medaillons (met hoofden van antieke keizers), zonornamenten
- dubbele ramen: rechthoekig, op façade zijn ertussen medaillons en kransen
- tongewelven met lunetten (maar in tegenstelling met de barok worden vaak gecomprimeerd)
- motief van het oog van God
- pilaren: zij worden volgens de bouwvoorschriften uit de Griekse oudheid gebruikt, de pilaarhoofden hebben classicistische motieven
- beeldhouwwerken
- torens

ROMANTIEK:

- neogotiek en neoromaanse stijl (wezenstrekken en symbolen zie gotiek en romaanse stijl)

- reconstructie van oorspronkelijke gebouwen (purisme)

EMPIRESTIJL (de tweede fase van het Classicisme):

- bruusk, rationalistisch
- het werd gebruikt de bouworde uit de Griekse oudheid – Dorische, Ionische en Corintische orde
- Egyptische pilaarhoofden, sfinx, decoraties en patronen (Napoleon bewonderde Egyptische cultuur)
- ramen worden in halve ronden beëindigt

Type van bouwen:

- triomfbogen
- kastelen en kasteeltjes
- tuinen, parken en priëlen
- stedelijke huurwoninghuizen (niet meer paleizen)
- treinstations
- reconstructie van oude gebouwen in classicistische stijl
- romantische gebouwen in de tuinen

Bouwmateriaal:

- steen
- hout
- bakstenen
- gietijzer (voor de ijzer constructies; in combinatie met glas voor dakbedekking van glastuinbouwen)

3) Een kort overzicht van de geschiedenis van Olomouc en Antwerpen

Olomouc – een kort overzicht van de geschiedenis

Het is niet makkelijk om een kort overzicht van de geschiedenis van Olomouc schrijven. Olomouc heeft een lange en rijke geschiedenis. Volgens enige bronnen was hier al in de prehistorie een nederzetting. Tot heden werden er in Olomouc verschillende archeologische uitgravingen gevonden (vaak bij het graven de fundamenten van de huizen of bij een uitgebreide reconstructie). Maar voor de toepassing van dit werk is het niet nodig zo ver in de geschiedenis terug te gaan. Ik begon mijn overzicht in de 11^e eeuw, wanneer (volgens mij) de belangrijkste gebeurtenissen in het oorspronkelijke Olomouc begonnen. Olomouc was lange tijd een vestingstad, daarom was die niet zo groot en was er hier niet zo veel bevolking maar toch was Olomouc een belangrijke stad. Eerst na de opheffing van ‘het fort Olomouc’ ontstond uit Olomouc ‘de grote stad’.

Ook de oorsprong van de naam ‘Olomouc’ is niet duidelijk. In verschillende jaren en in verschillende documenten en bronnen kunnen we deze vormen van de naam vinden:¹ Olomuc, Olomucz, Olomuncz, Olomvcz, Olomuz, Olomauc, Olmücz, Olmitz, Olmijz, Alamund, Alemunth en andere. De linguïsten en ook de historici hebben tot op heden geen eenduidige consensus over de oorsprong van de naam gevonden. Ze hebben verschillende theorieën. De naam kan zijn oorsprong in de Germaanse maar ook in de Slavische taal hebben.

Voor een beter overzicht heb ik de geschiedenis in de eeuwen verdelen.

11^e eeuw

Als het begin van de stad Olomouc kunnen we de eerste helft van de 11^e eeuw (rond de jaren 1017 – 1021) markeren. In deze periode is Břetislav (van het Huis van Přemysliden, de zoon van de Tsjechische vorst Oldřich) naar Moravië gekomen en hij is Moravië begonnen te beheersen. In deze periode stond in Olomouc de vorstelijke munt. In het jaar 1043 is Břetislav de Tsjechische vorst geworden. Deze vorst is voor ons zo

¹ Juryšek, MUDr. O.: Dějiny Olomouce 1017 – 1920 (Olomouc 2006); Fiala, J.: Dějiny města Olomouce v datech I (Olomouc 1995); Nešpor, V.: Dějiny města Olomouce (Olomouc 1998); Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /I (Olomouc 2009)

belangrijk want hij bouwde, volgens de ‘Chronica Boemorum’ van Kosmas, in Olomouc een nieuwe burcht (tot heden staat het complex van de burcht op het Wenceslas plein).

In het jaar 1063 werd in Olomouc het bisdom opgericht - de vestigingsplaats van het eerste Moravische kapittel. In het jaar 1078 werd het Hradiskoklooster gewijd. Zijn oprichtingsakte is de oudste ware oprichtingsakte in Tsjechische landen. In deze periode werden er in Moravië veel burchten gebouwd (volgens de bronnen van de tweede helft van de 12^e eeuw werden hier 16 burchten gesticht - bijv. Olomouc, Přerov, Břeclav, Hodonín e. a.). Bij de keuze welke van deze burchten de vestigingsplaatsen van de vorsten zouden zijn, hebben Olomouc, Brno en Znojmo deze keuze gewonnen. Later zijn nog drie andere burchten zetels van de adel geworden. Dat betekent dat de burchten in Moravië niet overal dezelfde positie en betekenis hadden.

12^e eeuw

Tijdens de eerste helft van de 12^e eeuw waren er in Moravië en direct in Olomouc veel ruzies tussen de leden van het Huis van Přemysliden over wie deze landgoederen en steden zal beheersen. Olomouc is aan het begin van de 12e eeuw de hoofdstad van de Moravië geworden. In deze tijd werd in het complex van het burcht met de bouw van de kerk van de heilige Wenceslas begonnen.

13^e eeuw

Op het begin van de 13^e eeuw is de oppervlakte die Olomouc bezette ca. 38 ha (de stad is omgesloten door een aarden wal met de poorten).

De 13^e eeuw is een van de belangrijkste eeuwen in de geschiedenis van Olomouc. In het eerste decenium van de 13^e eeuw ontstond rond de burcht een vesting. Tussen de jaren 1239 en 1248 wordt de officiële stichting van de stad Olomouc gedateerd (door Wenceslas I.). De stad heeft spijtig genoeg geen oprichtingsakte. Olomouc is niet meer slechts de burcht en de kerkelijke instituties en de aparte wooneenheden. Alle deze onderdelen zijn samengekomen en hebben de basis van de stad gecreëerd. De ‘nieuwe stad’ heeft de landgoederen (Nemilany, Křelov, Tážaly, Bystrovany) gekregen. In de stad werd het Maagdeburger recht toegepast. In de stad waren er veel kooplui en handwerkslieden.

In Olomouc vestigden zich ook Joden (het is waarschijnlijk, dat de Joden hier al in de helft van de 12e eeuw waren)². Ze hebben hun huizen gebouwd in één straat – de ‘Joodsestraat’ (waarschijnlijk was het hedendaagse ‘Universiteitstraat’)³.

² Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /1 (Olomouc 2009), s. 104

Onmiddelijk na de stichting van de stad hebben er verschillende belangrijke gebeurtenissen plaatsgevonden: het Hradiskoklooster heeft het recht om bier te brouwen en het gerechtelijke recht gekregen. In de stad onstond de eerste stedelijke markt (op het huidige Žerotín plein). Op het Bovenplein en Benedenplein werden winkels van handelaren gebouwd.

Ongeveer in het jaar 1246 is het Grote (Stedelijke) ziekenhuis opgericht (heden is in het gebouw het Museum van Moderne Kunst). In het jaar 1250 ontstond al de derde stedelijke markt (op het Bovenplein) en de opbouw van de noordelijke helft van de stad werd begonnen. Een jaar later was de kerk van de heilige Michaël (nu een barokke kerk) klaar.

In het jaar 1261 kreeg Olomouc de vergunning om een waaggebouw (de stedelijke markt) te bouwen. De oprichtingakte van het waaggebouw is waarschijnlijk de oudste oprichtingakte in Olomouc. In het jaar 1265 brandde de kerk van de heilige Wenceslas af. In het jaar 1282 werd Olomouc door de pest getroffen. Van de 13^e tot de 16^e eeuw was op de Kolenmarkt (waarschijnlijk in de hedendaagse Kolenstraat) een slachthuis.

Volgens de historische bronnen waren de hoofdstraten en hoofdpunten in de nieuwe stad: het kruispunt tussen de hedendaagse straten Universiteitstraat en Denisovastraat; Ostružnickástraat, Riegrovastraat, Kateřinskástraat, Lafayettestraat en natuurlijk het Bovenplein en Benedenplein. Dat is op basis van het feit dat in deze straten en op deze pleinen de grootste concentratie van ‘kroegen’ waren.⁴

Tijdens de 13^e eeuw wordt de stad Olomouc, het Hradiskoklooster en ook het bisdom uitgebreid over verschillende landgoederen en dorpjes, die hebben ze gekregen of aan hen worden geschonken. Olomouc heeft met het Hradiskoklooster een rechtsgeding over de terreinen en de grenzen.

Op het eind van de 13^e eeuw heeft Olomouc binnen de banmijl het alleenrecht op bier brouwen. De stad heeft ook de dorpjes rond de stad in horigheid gekregen (deze dorpjes moeten aan Olomouc de belastingen betalen). De stad kreeg het recht om externe onderdanen in de stad op te nemen. Het burgerrecht van Olomouc hoeft slechts door de plaatselijke rechtbank te worden beoordeeld.

³ Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /1 (Olomouc 2009), s. 104

⁴ Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /1 (Olomouc 2009), s. 105

14^e eeuw

Aan het begin van de 14^e eeuw onstond er in Olomouc een ziekenhuis voor melaatsen. Olomouc heeft het terrein van het huidige dorp Horka gekregen. In Olomouc wordt de Tsjechische koning Wenceslas III vermoord.

In het jaar 1314 wordt Olomouc de eerste stad en de hoofdstad van het land door de koning genoemd. Tijdens 14^e eeuw wordt Olomouc langzaam uitgebreid over verdere straten. De gilden werden geformeerd (bijv. gilde van slaggers, gilde van molenaars, gilde van bakkers). Er ontstonden scholen en ziekenhuizen.

In het jaar 1378 kreeg Olomouc een vergunning om een stenen stadhuis te bouwen. Het stadhuis was in het jaar 1407 (volgens enige bronnen pas in het jaar 1411) klaar en wordt met een markt verbonden. Tot die tijd heeft er geen apart stadhuis bestaan (de gemeenteraad had zitting in een gewoon huis, dat stond buiten het Bovenplein). In de tweede helft van de 14^e eeuw heeft Olomouc het recht van de vleesmarkt gekregen.

15^e eeuw

Op het begin van de 15^e eeuw ontstond de nieuwe penitentiaire gevangenis (in de oorspronkelijke Joodse straat, hedendaagse Universiteitstraat). Het kapittel van Olomouc heeft het recht om bier te brouwen en de kroegen te stichten (hier mogen bier en wijn worden geschonken) gekregen. Er wordt een astronomisch uurwerk gesticht door Antonín Pohl van Saksen (maar volgens enige bronnen wordt het astronomische uurwerk niet op het begin maar op het eind van 15^e eeuw gesticht). Er worden stedelijke boeken en een stedelijk archief gesticht.

Medio 15^e eeuw zijn er in Olomouc 23 gilden, 85% van de burgers werkt in de handwerken. Olomouc heeft het recht gekregen om een hogere latijnse school te stichten. In de tweede helft van de 15^e eeuw is meer dan een derde van Olomouc afgebrand. In deze tijd leefden er in Olomouc 6000 bewoners. Dat betekende dat Olomouc de vierde grootste stad in de Tsjechische landen was.

16^e eeuw

Tijdens 16^e eeuw werd Olomouc vaak door de pest getroffen (het was in de jaren 1521, 1529, 1570-71, 1599 – in dit laatste jaar hebben de jezuïten hun schoolactiviteiten wegens de pest gestopt en zijn ze tijdelijk naar Budišov verhuisd.). Van begin van de 16^e eeuw hebben we de eerste berichten over een apotheek op de hoek van Bovenplein en Benedenplein (de zgn. ‘Oude Apotheek’). Rond het jaar 1509 werd door de koning de

stichting van de tweede apotheek op het Bovenplein toegestaan maar de oorspronkelijke apotheek werd gehandhaafd. In deze periode werden drie nieuwe stedelijke boeken gemaakt. Wij hebben de eerste berichten over een brug over de rivier Morava (bij Černovír) en in Olomouc onstond de eerste papierfabriek, de oudste in Moravië en Silezië.

Olomouc heeft van de koning verdere rechten en voorrechten gekregen. Alle gilden hebben nu een mijl recht gekregen. In het jaar 1532 telt de stad Olomouc 1200 huizen (binnenstad + buitenwijken + kerkelijke gebouwen). Slechts 3 jaar later telt de stad 126 huizen meer – dus de stad telde rond 1300 huizen en heeft 22 dorpjes in zijn bezit.

Er werden twee nieuwe poorten in het vestingwerk gebouwd. Dan moesten de vestingwerken wegens het gevaar van een Turkse invasie worden verbeteren en er werden twee andere nieuwe poorten in de omwalling gebouwd. Er werd een wapenkamer gevestigd in een oude verlaten kerk (vlakbij de kerk van de heilige Michaël). Vlakbij de Benedenpoort werd een waterleiding gemaakt.

In het jaar 1566 werd de Jezuïtenacademie gesticht en slechts twee jaar later werd het Jezuïtencollege gesticht. In het jaar 1571 wordt door de bisschop de Kathedrale School gesticht. Op hetzelfde jaar wordt ook ‘De regionale apotheek Olomouc’ (op Bovenplein) gesticht.

In het jaar 1568 werd het slachthuis op het Benedenplein gebouwd. Op de eerste verdieping (boven de slachterij) was een theaterzaal. Men begon in 1572 het Paleis van Edelman op het Bovenplein te bouwen en ongeveer 11 jaar later werd begonnen het Paleis Hauenschild op het Benedenplein te bouwen.

17^e eeuw

Aan het begin van deze eeuw zijn er in Olomouc 39 gilden. Olomouc telt 2000 huizen en 30.000 bewoners. Op het begin van de eeuw werd het hotel op Benedenplein gebouwd. Op de plaats van het huidige Nationale Huis werd een evangelisch gebedhuis gesticht. Tevens hebben de Evangelischen een eigen kerkhof gesticht. Er ontstond een klooster van de Kapucijnen (het klooster stond slechts 30 jaren). Ook in de 17^e eeuw heeft Olomouc problemen met de pest.

De Universiteit van Olomouc: Academia societatis Jesu Olomucensis – verandert haar status volgens katholieke universiteiten. In het jaar 1619 was er in Olomouc een revolutie: de jezuïten en kapucijnen werden verdreven. Alle katholieke kerken werden gesloten. De onroerende goederen en alle roerende goederen van het bisdom en kapittel van Olomouc en de kloosters werden geconfisqueerd, de huizen van de leden van het

kapittel werden geplunderd, het zilver van de kerk werd geconfisqueerd. In de kerk van Sint-Maurits werden evangelische erediensten gehouden. In de Stedelijke Raad hadden de protestanten de overmacht (7:4). Het klooster van de kapucijnen werd vernietigd. Slechts een jaar later werd in Olomouc Jan Sarkander gemarteld.

De Stedelijke Raad werd bezet door de katholieken. Tussen de jaren 1620 en 1623 begon Olomouc zich te wapenen. Het land werd geplunderd door Poolse soldaten. De huizen werden geconfisqueerd. De dorpjes rond Olomouc werden platgebrand. De Universiteit werd voor twee jaar gesloten. Er werden massa-executies uitgevoerd. Wegens de pest in het jaar 1623 is de helft van de bewoners van Olomouc gestorven (ca. 14.500 bewoners). Er kwamen Hongaarse soldaten naar de stad. Op het eind van het jaar 1623 werd vrede gesloten.

Van 1624 tot het jaar 1650 was Olomouc bezet door Zweden. Ze hebben het Hradiskoklooster en alle buitenwijken totaal vernietigd en de bibliotheek en het archief afgebrand. Veel belangrijke gebouwen werden vernietigd. Ze hebben de stad geplunderd en ze hebben de armen en de studenten verdreven. Er werden nieuwe vestingwerken gebouwd. De stad werd door andere soldaten (inclusief keizerlijke soldaten) belegerd. Alle belegeringen waren niet succesvol, de Zweden bleven in de stad en er kwamen nieuwe Zweden bij.

Tijdens de jaren 1644 en 1645 was er in Olomouc hongersnood. Veel belangrijke, dure en waardevolle spullen van de kloosters en kerken en de boeken van het jezuïetencollege werden gestolen en naar Stockholm gestuurd (helaas alle schepen met spullen zijn gezonken).

In het jaar 1648 werd Vrede van Westfalen gesloten. In het jaar 1650 hebben de Zweden de sleutels van de stedelijke poorten teruggegeven. Van de 30.000 bewoners heeft slechts 2000 overleefd. Na het jaar 1650 werd opnieuw volgende gebouwen gebouwd: het klooster en de kerk van kapucijnen, het slachthuis op Benedenplein, negen nieuwe bruggen over de rivier Morava, de stuwdammen en de waterleiding. Het Hradiskoklooster werd gerepareerd. Er zijn twee nieuwe kerkhoven gesticht (wegens de pest). Er werd een nieuw Paleis van de Bisschoppen gebouwd en er werd ook het convent van Jezuiten gebouwd.

Op het eind van de eeuw heeft de pest de stad opnieuw getroffen. Wegens de pest is het Koninklijke Tribunaal naar Brno verplaatst maar Olomouc steeds kan de titel 'hoofdstad' gebruiken, Brno gebruikt de titel 'Koninklijke stad'.

18^e eeuw

In de helft van de 18^e eeuw zijn er in Olomouc 54 gilden (het hoogste aantal in de geschiedenis van Olomouc). In totaal telden deze gilden 555 meesters, 591 gezellen, 192 leerlinden en 50 weduwen van de meesters die verder werken op het terrein van hun mannen.⁵

Aan het begin van de 18^e eeuw werd vele kerken en kerkelijke gebouwen wegens het Patent van Jozef II opgeheven. De eerste kazerne in werd Olomouc gesticht. De jezuïtenschool werd gesticht. Op het stadhuis werd een gevangenis gesticht.

In het jaar 1709 brandde meer dan de helft van de stad af. Tussen de jaren 1714 en 1715 werd de eerste gemeenschappelijke stedelijke brouwerij gesticht. Helaas heeft een enorme pest in de jaren 1715-1716 Olomouc getroffen. Veel pestkerkhoven moesten worden gesticht. Als dank voor het einde van de pest hebben de gelovigen twee pestzuilen gebouwd – de Pestzuil op het Benedenplein en de Drievuldigheidszuil op het Bovenplein. De laatste genoemde is een echt mooi voorbeeld van de barokke architectuur. Het is heden de hoogste beeldhouwwerk in Tsjechië. De pestzuil is door architect Rener ontworpen en verder hebben plaatselijke kunstenaars van Olomouc aan deze zuil gewerkt , bijv. F. Thoneck, J. V. Rokický, F. Sattler, Š. Forstner.

Tussen de jaren 1718 en 1722 werd het jezuïetencollege en het seminarium van St. Franciscus Xaverius gebouwd. In het jaar 1724 werd de Academie gesticht (in hedendaagse Křižkovská straat). Hier hebben de adel en haar ambtenaren gestudeerd.

In het jaar 1738 werd de stedelijke gevangenis gebouwd. Tussen de jaren 1741 en 1742 wordt Olomouc bezet door Pruisische soldaten. Na hun vertrek begon men in 1742 het fort Olomouc te bouwen. Rond de stad werden ook kleinere fortjes gebouwd. In het jaar 1754 waren de vestingwerken van Olomouc klaar.

In het jaar 1772 werd een nieuw gebouw van de Akademie gebouwd. Een jaar later is de Universiteit genationaliseerd. Maar in het jaar 1775 hield de Universiteit op te bestaan (ze werd opnieuw opgericht in het jaar 1780). In het jaar 1787 hield de Academie op te bestaan (deze kwam terug in het jaar 1791). In de helft van de 18^e eeuw wonen ongeveer 15.000 inwoners in Olomouc.

⁵ Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /1 (Olomouc 2009), s. 495

19^e eeuw

Aan het begin van deze eeuw kwam naar Olomouc uit Italië bankiersfamilie Primavesi. Er werd ook aan het begin van de 19^e eeuw het Hradiskoklooster in een militair ziekenhuis verbouwd. In het jaar 1830 werd het Koninklijke Theater (heden het Moravische Theater Olomouc) gesticht. In het jaar 1841 kwam de eerste trein naar Olomouc. Tussen de jaren 1848 en 1849 heeft het Keizerlijke Hof in Olomouc gewoond. Het fort Olomouc diende ook als een gevangenis voor de politieke tegenstanders van de Habsburgers.

Medio 19^e eeuw leefden er ca. 12.500 inwoners in Olomouc. Rond de helft van de 19^e eeuw werd het gerechtsgebouw met de gevangenis gebouwd. Nieuwe spoorlijnen werden geopend. De tweede gevangenis werd gesticht (in hedendaagse Mlýnská straat). In Olomouc zijn er verschillende belangrijke overheidsgebouwen: de staatsrechtbank, het belastingkantoor, het financiële kantoor, de spaarbank, de bank. Het ziekenhuis is uitgeroepen tot een openbaar ziekenhuis. In het jaar 1860 is de Universiteit opgeheven met uitzondering van de Theologische Faculteit.

In het jaar 1867 werd begonnen het vestingwerk rond de stad te slopen. De tweede helft van de 19^e eeuw is rijk aan stichting van verschillende instituties en verenigingen. Ook de nieuwe scholen worden geopend. De kerken en kapellen werden gerepareerd. De politieke partijen en oppositie werden geformeerd. In het jaar 1888 werd het fort Olomouc volgens keizerlijk besluit geannuleerd. In Olomouc kwamen er conflicten tussen de Duitse en Tsjechische bevolking.

20^e eeuw

Ook aan het begin van de 20^e eeuw kunnen we de tendenties van het eind van de 19^e eeuw merken – er werden nieuwe instituties opgericht en nieuwe kerken gesticht. Er worden nieuwe tijdschriften opgericht. Het is ‘een bouwperiode’. Een permanente bioscoop en een sportclub worden gesticht.

Op de sociale scene kunnen we zien de uitbreiding van de nationale beweging.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn er tijdelijke ziekenhuizen gesticht. In Olomouc waren er 18.000 soldaten. 2000 soldaten werden in het Hradiskoklooster begraven.

Na de oorlog was er duurheid (de prijzen zijn 20 – 30 x duurder dan in de periode voor de oorlog). In de stad zelf en in de omgeving waren duizenden soldaten met verschillende ernstige ziekten. Op 15 juni 1919 werden in Olomouc de eerste verkiezingen gehouden. In het jaar 1920 waren er in Olomouc overstromingen. De stad werd met zijn

buitenwijken samengevoegd. In deze periode onstond zo het ‘grote Olomouc’ (meer dan 57.000 bewoners).

De stad Olomouc werd tijdens de Tweede Wereldoorlog door Duitse soldaten bezet. Olomouc werd eerst op het eind van de Tweede Wereldoorlog bevrijd. Het was omdat de stad een belangrijke strategische ligging had.⁶

In het jaar 1946 werd de Universiteit hersteld.

Antwerpen – een kort overzicht van de geschiedenis⁷

Net als de stad Olomouc heeft ook Antwerpen een lange en interessante geschiedenis. Net zoals bij andere imposante steden is het begin van de stad moeilijk te bepalen. Volgens enkele historische bronnen⁸ was de eerste nederzetting op de plaats van de huidige stad Antwerpen al in de 2^e of 3^e eeuw. De oudste schriftelijke melding van Antwerpen is van het jaar 726⁹.

Een legende over het ontstaan van Antwerpen vertelt: *‘Een van de bekendste legenden van Antwerpen is het verhaal van de reus, Druon Antigoon. Deze reus eiste van iedere schipper die over de Schelde voer een tolvargoeding. Als iemand weigerde te betalen, hakte de reus diegene een hand af. De veldheer Silvius Brabo viel Antigoon aan, en hakte hem een hand af. Deze hand gooide Silvius met een grote boos de Schelde in. De naam Antwerpen is een verbastering van 'hand werpen' volgens deze legende.’¹⁰* De andere variant over de oorsprong van de naam is: *‘Het toponiem van Antwerpen is etymologisch en archeologisch te verklaren uit de naam die gegeven werd aan de plaats van de eerste nederzetting bij de ‘aenwerpen’, wat eigenlijk wil zeggen ‘tegenover de aangeworpen gronden in een bocht van de rivier’.’¹¹*

⁶ Kolektiv autorů: Dějiny Olomouce /2 (Olomouc 2009), s. 247

⁷ Asaert, G., Grieten, S., Grobet, T., Marinus, M. J., Morbé, M., Pottier, W., Schoups, I., en Vanacker, D.: *Het Grote Geschiedenisboek van Antwerpen*, Waanders, Antwerpen 2010, p. 9-18; http://www.Geschiedenis_vanantwerpen.com/ (download 18.11.2012); <http://users.skynet.be/gvg/aoorsprong.htm> (download 18.11.2012); <http://www.antwerpen.nl/geschiedenis/> (download 18.11.2012); http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Antwerpen (download 18.11.2012)

⁸ <http://www.geschiedenisvanantwerpen.com/> (download 18.11.2012)

⁹ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 12

¹⁰ <http://www.geschiedenisvanantwerpen.com/> (download 18.11.2012)

¹¹ <http://users.skynet.be/gvg/aoorsprong.htm> (download 18.11.2012)

11^e en 12^e eeuw

Tot de tiende eeuw praten we over Antwerpen als over een dorp. *'Aan het einde van de tiende eeuw lieten de Duitse keizers op de plaats van het huidige Steen een houten burcht optrekken.'*¹² Over Antwerpen als over een stad praten we vanaf het begin van de 11^e eeuw. Antwerpen was onder de invloed van het Duitse Rijk. Van het eind van de 10^e eeuw hebben we meldingen over de Antwerpen als over een burcht. Behalve Antwerpen waren er nog twee andere burchten (Ename en Valenciennes) aan de oever van de Schelde. De Schelde vormde een grens tussen Vlaanderen en Frankrijk. Volgens de historische bronnen¹³ werd de omwalling rond Antwerpen tussen de jaren 980 en 1000 gebouwd. Antwerpen behoorde vanaf de 12^e eeuw tot het hertogdom Brabant. In 1114 ontstond de burchtkerk van Sint-Walburgis. Antwerpen werd een centrum van de handel (eerst vooral de handel met (wollen)laken). De stad wilde eigen gezagdragers hebben. *'Eigen magistraten staan voor het eerst vermeld in een kroniek van de jaren 1083 – 1100.'*¹⁴ In de 1146 waren er in Antwerpen de eerste schepenen en uit het jaar 1194 hebben we de eerste historische melding over het gebruik van het stadszegel.

13^e eeuw¹⁵

Aan het begin van de 13^e eeuw is de oppervlakte die bezetten Antwerpen ca. 38 ha (de stad is omgesloten door een aarden wal met de poorten). Tussen de jaren 1200 en 1225 werd aan de oever van de Schelde een stenen burcht 'Steen' gebouwd. Het werd gebouwd op de plaats van het vroegere houten gebouw (over het Steen later meer). In het Steen ondertekende Hendrik I., hertog van Brabant op 21 februari 1221 een oorkonde met het vrijheidsprivilege van Antwerpen. Deze voorrechten werden nog een keer aangescherpt. Dat was belangrijk voor de Antwerpenaars. Nu konden de rechtbanken zelfstandig werken en de Antwerpenaren hoefde de vorstelijke belastingen niet te betalen. *'Vanaf 1280 maakte Antwerpen deel uit van de groep van 'de zeven goede steden' van Brabant.'*¹⁶

Dankzij de verwerking van de Engelse wol onstonden er lakenmarkten. Voor de betere organisatie onstonden ook de lakengilden. Wie laken wilde verkopen, moest lid van

¹² <http://users.skynet.be/gvg/aorsprong.htm> (download 18.11.2012)

¹³ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 13

¹⁴ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 15

¹⁵ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 21-31

¹⁶ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 23

het gilde zijn. Het gilde bepaalde zijn eigen regel wat betreft de verkoop en hoe iemand een lid van het gilde kon worden.

14^e eeuw

Aan het begin van de 14e eeuw was de (door de omwalling) omsloten oppervlakte 156 hectare (tijdens minder dan 100 jaar werd het oppervlak van de stad 4 keer groter). In 1302 was er in de Antwerpen een ambachtsrevolutie. *'In 1312 bevrijdt Antwerpen zich van de heerschappij van de hertog van Brabant en instaureert een vorm van democratische republiek. Zie: Charter van Kortenberg. In 1358 kwam Antwerpen met Mechelen onder Vlaanderen.'*¹⁷

Tijdens de 14^e eeuw werd Antwerpen dankzij de zeehaven steeds rijker en groter. Een voordeel van Antwerpen was, dat hoewel de stad ca. 50 km ver van zee lag, de Schelde diep genoeg was en schepen (met goederen) dieper het land in konden varen.

In de 14^e eeuw begon ook de bouw van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal (de bekendste kathedraal te Antwerpen die bevindt zich tussen de Grote Markt en de Groenplaats).

In Antwerpen werden verschillende markten (vissen, zout, vee, boter, kaas, paarden) georganiseerd. Antwerpenaars handelden ook met rijnwijn. (Ze hebben de wijn gekocht vanuit Keulen). De Antwerpenaren kregen het recht om wisselbanken te houden. De Antwerpenaren hadden ook een handelsrelatie met Frankrijk, Engeland, Duitsland en Italië. Vanuit Italië kwamen luxewaren naar Antwerpen, vanuit Duitsland de rijnwijn en het bier en uit Engeland de wol. Antwerpen werd de officiële stapelplaats van Engelse wol (dankzij het huwelijk tussen hertog Jan II en een Engelse prinses).

15^e eeuw

Elke volgende eeuw werd Antwerpen groter en machtiger. Op het begin van de 15^e eeuw werden Antwerpen herenigd met Brabant. Dat stimuleerde de verdere opgang van de stad. De oppervlakte (nog steeds omsloten door de omwalling met poorten) telde nu ca. 200 hectare. Op het begin van de 15^e eeuw leefden in Antwerpen ca. 20.000 inwoners en de stad telde ca. 2800 huizen.¹⁸ In 1406 werd Antwerpen het eerste (oude) schepenhuis gebouwd. Maar, zoals we verder zullen zien diende dit gebouw slechts tot 1565, dan werd

¹⁷ http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Antwerpen (download 18.11.2012)

¹⁸ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 135.

het door het hedendaagse stadhuis vervangen. De schepenen (het stadsbestuur) hadden veel interesse voor het onderhoud van de stad - wegdek, bruggen, vlieten.

Op het begin van de 15e eeuw onderhandelden de ambachten met de schepenen over de problemen van hun beroep. Er werden strenge regels voor de werking van de gilden en van vreemde kooplui afgesproken. Tijdens de 15^e eeuw had de stad Antwerpen uitgebreide zakelijke relaties met buitenlandse kooplui. Dankzij dit feit werd van de stad een trefpunt van de Europese kooplui. Zo kunnen we over de 16^e eeuw praten als over de Gouden Eeuw van Antwerpen.

Medio 15^e eeuw was de politieke macht nog steeds in de handen van de traditionele elite (adel). De ambachten hadden bijna geen mogelijkheid om in het beheer van de stad te participeren. Een betere situatie voor de ambachten kwam met de dood van Karel de Stoute – hertog van Bourgondië en de landsheer te Antwerpen. Na zijn dood begonnen verschillende opstandjes in het land, enige medewerkers van de dode hertog werden ter dood veroordeeld. Rond 1477 begon ‘de revolutie’ in Antwerpen. De ambachten verdachten het stadsbestuur van corruptie, van de manier via geld beheerden en de stad bestuurden e.a. De ambachten wilden meer macht in het stadsbestuur hebben. ‘De revolutie’ duurde 4 maanden, veel mensen van het oude bestuur werden ter dood veroordeeld en het resultaat was dat de ambachten de helft van alle schepenambten mochten opnemen. Maar in principe veranderde niks, de ambachten, die hebben een macht gekregen, draaiden opnieuw aan bij de praktijken voor de opstand.

Na deze onrustige situatie kwam opnieuw een tijd van de opbouw van de stad en van de groei van de handel.

16^e eeuw¹⁹

De 16^e eeuw in Antwerpen noemen we ‘de Gouden Eeuw van de stad’. De stad is nu de vierde grootste stad in de Brabant. De economie is op zijn hoogtepunt. *‘De stad groeide van 40.000 inwoners in 1500 naar 100.000 inwoners in 1560: een verdubbeling in minder dan een eeuw tijd.’*²⁰ Antwerpen was in dit eeuw een rijke interessante stad. Iedereen wilde in Antwerpen handelen. De haven was echt bezig. Zo een grote explosie van de groei van bevolking had als gevolg een spoedige noodzaak van de nieuwe huisvesting voor de

¹⁹ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 71-104.

²⁰ <http://www.antwerpen.nl/geschiedenis/> (download 28.11.2012)

mensen. Het bouwtempo was spectaculair. Op het begin van de 16^e eeuw werden er gemiddeld 6 nieuwe woningen per jaar gebouwd. Maar in het tweede kwart van de eeuw werden er al 91 nieuwe woningen per jaar gebouwd. Dit beïnvloedde ook het stadsbeeld – elk jaar ontstond er een nieuwe straat.

Maar met de groei van de stad kwamen er ook sociale problemen – tekort aan drinkwater, duurder leven (hogere huurprijzen, lage lonen). De rijkdom van Antwerpen was afhankelijk van de internationale handel. In het tweede kwart van de 16^e eeuw kwam de handel wegens de oorlog tussen de Habsburgers en de Franse koning in gevaar. Maar toch duurde de bloeitijd van Antwerpen tot ca. 1565.

Ook verschillende kunstenaars en wetenschappers hebben de stad als zetel gekozen. *‘Veel kunstenaars werkten mee aan de bekendheid van de stad, zoals Pieter Breughel en Quinten Metsys. Ook waren er een aantal bekende wetenschappers, zoals Mercator en Ortelius.’*²¹

*‘Het einde van de Burcht als functie tot vesting, wordt bekrachtigd door keizer Karel V in 1549.’*²² In de tweede helft van de 16^e eeuw begonnen er zware tijden voor de stad. Er begon een strijd tussen de protestanten en katholieken. Antwerpen was een brandpunt van protestantisme. In 1566 begon in de Onze-Lieve-Vrouw Katherdaal de beeldenstorm. Dankzij de overmacht van de troepen van Margareta van Parma had ze de situatie op het najaar 1567 onder controle. De protestanten hielden op 9 april 1576 de laatste prediacties en samen met Willem van Oranje verlieten ze de stad. In augustus van hetzelfde jaar kwam de hertog van Alva met tienduizend Spaanse soldaten naar Brabant. De stad werd geplunderd, veel mensen werden vermoord, veel mensen vluchtten de stad uit. Van 100.000 inwoners bleven slechts 45.000 in de stad. De Schelde werd van handel over de zee afgesloten. De Tachtigjarige Oorlog duurde voort.

17^e eeuw²³

In 1609 begon het Twaalfjarig Bestand. Antwerpen kreeg tijd om te herleven. De interieurs van de kerken waren na de beeldenstorm leeg. In de 17^e eeuw begon de reconstructie van de interieurs. Van deze periode kunnen we in de kerken nog een combinatie van verschillende stijlen vinden. In die tijd leefden er in Antwerpen veel

²¹ <http://www.geschiedenisvanantwerpen.com/> (download 28.11.2012)

²² http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Antwerpen (download 28.11.2012)

²³ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 105-147.

kunstenaars, o.a. Alexander Anriensien, Peter Paul Rubens of David Ryckaert. De kunstenaars leefden in welstand. Aan de andere kant leefden er in Antwerpen veel arme mensen.

In 1648 werd de Vrede van Munster (tussen de Nederlandse Republiek en Spanje) ondertekend. De bepalingen van deze vrede waren voor Antwerpen niet gunstig. De Schelde bleef gesloten en het eind van Antwerpen als internationale markt en economische macht was duidelijk. De meerheid van de productie was voor Spanje en zijn kolonies bestemd. De kantnijverheid groeide. In de tweede helft van de 17^e eeuw begon de tabakbewerking in Antwerpen.

18^e eeuw²⁴

*‘De Spaanse koning Karel II, die stierf in 1700, maakte bij testament Spanje en de Zuiderlijke Nederlanden over aan zijn achterneef Filip V van Anjou achterkleinzoon van de Franse koning Lodewijk XIV.’*²⁵ In 1701 kwam een Franse troepenmacht Antwerpen bezetten. Op 30 juni 1703 was de eerste veldslag van de Spaanse Successieoorlog. Vanaf 1706 was de stad Antwerpen onder Engels en Nederlands bewind. De Verenigde Provinciën in het Noorden (Nederland) wilden opnieuw de barrière tussen henzelf en Frankrijk creëren. In 1713 werd de Vrede van Utrecht gesloten. Een jaar later, in 1714 was er een ontmoeting in Antwerpen. Het Stadhuis veanderde in een vergaderruimte van de Europese topdiplomaten van alle betrokken partijen. Later in dit jaar werd de Vrede van Rastatt gesloten. Dit was het officiële eind van de Spaanse Successieoorlog. Door deze Vrede kwam Antwerpen aan de Oostenrijkse Habsburgers.

De 18^e eeuw was voor Antwerpen gunstig wat betreft de wegen. Voor de haven van Antwerpen waren de steenwegen een steeds grotere concurrentie. Medio 18^e eeuw werd de Antwerpse vloot gehalveerd. Steeds meer kooplui maakten gebruik van de steenwegen. Tussen de jaren 1745 en 1764 werd het Koninklijk Paleis (op de Meir) gebouwd. Het Paleis werd door Jan-Pieter van Bourscheit de Jonge ontworpen. In de eerste helft van de 18^e eeuw kwam er een echt grote boom van modewinkels, koffiehuisen, tabaks- en theezaken.

In 1794 bezetten de Franse legers Antwerpen. Het voordeel van deze bezetting was, dat ze opnieuw de Schelde voor de internationale handel opende. Het nadeel was dat de

²⁴ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 145–183.

²⁵ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 145.

Napoleontische oorlogen de handel beperkten. *'De soms spectaculaire ingrepen werden bedacht door de Franse regering en de centrale administratie en gerealiseerd door de ministeries en departementen (huidige provincies).'*²⁶ Er begon een moderne tijd voor Antwerpen.

19^e eeuw²⁷

De Fransen (onder leiding van Napoleon) wilden van Antwerpen een strategisch punt voor de oorlog met Engeland maken. De Fransen wilden ook veel kerken slopen (wegens bouw materiaal), onder andere ook de Onze-Lieve-Vrouwe-Kathedraal. Dankzij Jan Blom bleef de kathedraal staan. Hij had veel uitvluchten voor het vertragen van de sloop. Tenslotte kwam consul Napoleon aan de macht, die de kathedraal wilde reconstrueren. Met de nieuwe burgmeester – François Verley – kwam een nieuw voorstel voor het stadsplan - hij wilde de rooilijnen van straten en pleinen verbreden. Zijn plannen hadden geen groot succes bij de gemeenteraad. Wegens zijn voorstellen zouden er veel historische gebouwen moeten worden vernietigd.

Een van de grootste culturele verliezen voor Antwerpen was dat de Franse legers veel kunstwerken en schilderijen van de grote meesters (Rubens, Van Dijk e.a.) wegsleepten.

In 1830 werd de Schelde wegens de Belgische Revolutie gesloten. Dankzij de revolutie werd België eindelijk onafhankelijk, maar de tijden na de revolutie waren onzeker. De volgende twee jaren moest de Antwerpen nog vechten met Nederlandse legers. De definitieve vrede tussen Nederland en België werd pas in 1839 gesloten.

Zes jaar na de revolutie kreeg Antwerpen een spoorverbinding met Brussel. Antwerpen was voorbereid om opnieuw te beginnen een belangrijke economische rol te spelen. Na de sluiting van de vrede met Nederland kon eindelijk de Schelde geopend worden. Antwerpen begon tot een wereldhaven uit te groeien. Dankzij de Industriële Revolutie kwam ook groot handelsvervoer op gang. Natuurlijk kwamen er ook dalingen maar ook betere jaren. Dankzij de Belgische kolonie Belgisch-Congo kon Antwerpen handelen met rubber en ivoor.

De poorten, bruggen en ruïnen (overdekte stadsgrachten) die in de 16^e eeuw werden afgebroken moesten opnieuw worden gebouwd. Maar zeker op een grotere schaal. Dankzij

²⁶ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 171.

²⁷ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 171-247.

de handel werd ook de welvaart beter, in Antwerpen kwamen er veel nieuwe mensen. De bevolking steeg. De nieuwe werkrachten hadden woningen nodig. Medio 19^e eeuw leefden er in Antwerpen ca. 120.000 inwoners.²⁸ Daarom onstonden rond de oude stadskern niet slechts nieuwe straten, maar ook hele wijken. Het was begrijpelijk dat de stad kon niet groeien als er rondom een oude fortengordel (van de Spaanse tijd) was. De oude fortengordel werd gesloopt en de nieuwe grotere gebouwd, maar dankzij expansie van bebouwing werd deze ook gesloopt en de Stelling van Antwerpen werd gebouwd ('De Stelling van Antwerpen is een militaire verdedigingsgordel rond Antwerpen bestaande uit twee ringen van forten. De fortengordel, die de stad moest beschermen tegen bombardementen en vrijwaren van bezetting, werd gebouwd tussen 1859 en 1914. Samen vormen ze een 95 km wijde ring rond Antwerpen.'²⁹).

Op het eind van de 19^e eeuw werd de Schelde verbreed – van de oorspronkelijke ca. 270 m naar ca. 500 m. Wegens deze uitbreiding werd een groot deel van de oorspronkelijke Antwerpse burcht gesloopt. De haven van Antwerpen werd ook uitgebreid.

Wij kunnen zeggen dat op het eind van de 19^e eeuw Antwerpen een van de meest bedrijvige steden van België was. Maar niet alle veranderingen waren het beste voor het hedendaagse uitzicht van de stad. De stad ontwikkelde zich. Steeds meer oude gebouwen moesten worden gesloopt. Op hun plekken werden de grote boulevards met imposante gebouwen (bijv. het gebouw van de Nationale Bank) en de kades en hangaars gebouwd.

In 1867 werd het eerste openbaar slachthuis (op Dam) ingericht. Veertien jaar later kreeg Antwerpen de eerste waterleiding. In 1867 begon de stad met de bouw van het stedelijk 'lager onderwijs voor jongens'. In hetzelfde periode werd de middelbare school voor meisjes geopend. Maar het leerprogramma voor de meisjes was beperkt. Op het eind van de eeuw werd het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten gebouwd.

20^e eeuw³⁰

Op het begin van de 20^e eeuw leefden er in Antwerpen 300.000 inwoners. Ca. 13% van de inwoners waren vreemdelingen. De mensen begonnen de randgemeenten te bewonen (in samenhang met de verhuizing van de industrie).

²⁸ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 213.

²⁹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Stelling_van_Antwerpen (download 1.12.2012)

³⁰ Asaert e.a., *Het Grote Geschiedenisboek* (2010), p. 249-329; http://nl.wikipedia.org/wiki/Stelling_van_Antwerpen (download 1.12.2012); <http://www.antwerpen.nl/geschiedenis/> (download 1.12.2012).

In 1914 begon de Eerste Wereldoorlog. Net als de andere Belgische steden werd ook Antwerpen bezet. De zware aanval kwam op 28 september 1914. Veel huizen werd vernietigt, de mensen gingen dood. De haven was de volgende jaren vrij verlaten. De mensen moesten hoge oorlogsbelastingen betalen. Gelukkig werd Antwerpen voorzien van voedsel via schepen (de enige die naar de haven konden komen) van Amerikaanse zakenlui. Maar toch kwam er hongersnood. Veel goederen waren er niet beschikbaar, er was grote werkloosheid. De binnenstad werd door de bombardementen erg beschadigd. Antwerpen was na de oorlog in een diepe crisis. De gezondheid van de mensen was niet goed, de sterftcijfers stegen. In 1920 kwam opnieuw een economische groei (vooral dankzij de haven). De werkloosheid daalde.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Antwerpen weer erg beschadigd door bominslagen. De Duitsers wilden de haven beschadigen. Maar de stad en zijn omgeving werd meer beschadigd dan de haven.

In de jaren zestig werd de ring geopend. In 1969 werd de Scheldetunnel geopend. Antwerpen was opnieuw in de economische en sociale top. De haven werd geïndustrialiseerd. De verschijning van de stad veranderde – de nieuwe woningen rond Antwerpen werden gebouwd.

4) De beschrijving van de concrete gebouwen in Olomouc en Antwerpen

Het stadhuis van Olomouc¹

(zie bijlagen 1.a. – 1.d.)

Zoals ik al in mijn deel *Olomouc – een kort overzicht van de geschiedenis* heb vermeld, had Olomouc tot 1411 geen stadhuis. De vroedschap vergaderde in een gewoon huis, dat aan het Bovenplein stond. Omdat er in Olomouc veel kooplui waren, had de stad een waaggebouw nodig voor de stedelijke markt. In 1261 heeft Olomouc de vergunning gekregen om het waaggebouw te bouwen. In de eerste decennia van zijn existentie diende dit gebouw alleen als markt, want voor de bestuursrechtelijke zaken zorgde een baljuw (koninklijke ambtenaar) en zijn huis was tevens een officieel huis. Pas na de groei van de handel en de ervaringen ermee kreeg de burgerij steeds meer macht en onstond de noodzaak om een speciale zaal te hebben waar ze konden vergaderen. In het jaar 1378 kregen ze het voorrecht van de markgraaf Joost van Luxemburg om een stenen stadhuis te bouwen. Volgens verschillende bronnen kunnen wij niet met zekerheid zeggen wanneer het nieuwe stadhuis klaar was. Sommige bronnen zeggen dat dit in het jaar 1407 was, volgens andere bronnen was dat in het jaar 1410 of 1411. Het was een moeilijke procedure want in de eerste jaren diende het stadhuis voor de handel (markt) en was er daar ook een raadszaal. Met de groei van de handel onstonden er ook andere kantoren en zalen en de verdeling van het gebouw werd veranderd. Wij kunnen dus zeggen dat het gebouw niet ineens ontstond maar in de loop van de tijd en van de noodzaak werd gevormd.

Het gebouw zelf

In geen van de bronnen heb ik informatie gevonden wie eigenlijk het stadhuis heeft ontworpen. Het is mogelijk dat het een samenwerking van meer architecten en bouwmeesters was. Als plaats voor het nieuwe stadhuis werd het midden van het Bovenplein gekozen. Hier stond eigenlijk al het oude waaggebouw.

¹ Kolektiv autorů: Zpráva Vlastivědného ústavu v Olomouci: Olomoucká radnice (Olomouc 1961); Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc (Olomouc 2011), s. 18 – 20, http://cs.wikipedia.org/wiki/Olomouck%C3%A1_radnice (download 11. 3. 2012); http://phoenix.inf.upol.cz/webtour/town_hall.html.cz (download 24.10. 2012)

De opbouw van het stadhuis begon in het jaar 1378, direct nadat Olomouc het voorrecht daarvoor heeft gekregen. Volgens de historische bronnen is het mogelijk dat het eerste waaggebouw van het 1261 van hout was. Dus in het jaar 1378 begonnen ze waarschijnlijk niet alleen met de opbouw van het stenen stadhuis maar ook met de herbouw van het waaggebouw, deze keer gebruikten ze als bouwmateriaal natuursteen. Dit gebouw werd met het stadhuis verbonden. Het stadhuis heeft een rechthoekige grondplan met een niet-overdekt binnenplein en een toren. Het eerste gebouw werd in gotische stijl gebouwd (tot heden kunnen we de overblijfselen van dit eerste gebouw vinden op de begane grond aan oost-, noord en zuidkant en in de eerste derde van de toren). Wij spraken er al van dat het stadhuis rond 1410 klaar was. Eigenlijk moet worden gezegd dat wij over de 'eerste etappe' van het stadhuis praten. In dit stadium had het stadhuis slechts één verdieping en de toren was nog niet helemaal klaar. De plannen hielden rekening met een groter gebouw. Maar toch voldeed het stadhuis aan zijn doel. De volgende fase van het stadhuis werd voor een korte periode onderbroken door de Hussietenoorlogen. De kapel van Sint Hiëronymus die een deel van het stadhuis vormt, werd in 1444 gewijd. In hetzelfde jaar was ook de toren klaar, de hoogte was 75 meter. In de tweede helft van de 15^e eeuw begon de tweede etappe van de opbouw van het stadhuis. Deze etappe werd tot 1530 in gotische stijl uitgevoerd, daarna begonnen de bouwmeesters in de renaissance stijl te bouwen. De tweede periode duurde de rest van de 15^e en de hele 16^e eeuw. In deze periode hebben ook de renaissance verbouwingen van al voltooide delen van het gebouw hun oorsprong. Op het eind van de tweede etappe had het stadhuis al de eerste en tweede verdieping. Hier werd de grote gotische feestzaal, het raadskamer en de vergaderzaal (die was samen in de eerste en tweede verdieping), de kapel van Sint Hiëronymus gebouwd en de grote open tweevleugelige trappen die in het midden met een loggia verbonden zijn. De grote zaal en de tweede verdieping zijn van baksteen gebouwd.

Wanneer het astronomische uurwerk (zie bijlage 1.c.) eigenlijk ontstond, is uit de bronnen niet helemaal zeker. De meest genoemde variant is dat het al in 1420 was, maar waarschijnlijk er werd eerst in 1474 de kamer voor het uurwerk gebouwd. Maar wij kunnen er zeker van zijn dat het astronomische uurwerk aan het eind van 15^e eeuw het stadhuis al versierde.

Een ramp voor het stadhuis was de bezetting van Olomouc door de Zweedse soldaten (1642-1650). Vrijwel heel Olomouc werd vernietigd en ook het stadhuis werd zwaar beschadigd. Tijdens de volgende 250 jaren werden er verschillende aanpassingen aan het

gebouw gedaan. Op het eind van de 19^e eeuw onstond het idee om het stadhuis te slopen en een nieuw te bouwen. Gelukkig werd het niet uitgevoerd. Ook de stedelijke markt werd buiten het gebouw verplaatst.

Aan het begin van de 20^e eeuw begon de reconstructie van het stadhuis in de neogotische en neorenaissance stijl. De veranderingen werden uitgevoerd volgens de plannen van Max Kressa (de binnenplaatsen) en Georg Berger (een architect uit Wenen; de façade). Nog in de volgende jaren heeft de stad de kleine winkels rond de stadhuis uitgekocht en gesloopt. Dat waren de laatste grote veranderingen aan het stadhuis.

Het stadhuis zoals we het vandaag kennen heeft twee verdiepingen. Op de begane grond van het stadhuis is heden een galerie, een restaurant en het informatiecentrum van de stad Olomouc. Op de eerste verdieping is een grote gotische zaal. Een grote dominant op een westvoorzijde zijn de tweevleugelige trappen die in het midden zijn verbonden met een open loggia (met drie bogen). Aan de voorkant van de trappen is een reliëf beeldhouwd met het rijkswapen, het wapen van de stad en de wapens van de erflanden (zie bijlage 1.d.). Het toren is versierd met 4 kleine torentjes, die zijn een symbool van het stadsrecht. Het astronomische uurwerk werd beschadigd tijdens de Tweede Wereldoorlog en in de periode 1947-1955 werd het compleet gerestaureerd volgens het voorstel van de nationale kunstenaar, kunstschilder, professor Karel Svolinsky.

Het stadhuis van Antwerpen²

(zie bijlagen 2.a. – 2.b.)

Hoewel Antwerpen en Olomouc bijna even oud zijn ontstond het stadhuis in Antwerpen ruim 150 jaar later. Net als Olomouc voor het jaar 1410 geen stadhuis heeft gehad, kreeg ook Antwerpen zijn eerste stadhuis pas in het jaar 1564 (de bouw begon in het jaar 1561). Omdat Antwerpen een haven is en in medio van 15^e eeuw de belangrijkste handelsplaats van Brabant was, had de stad wel een gotische schepenhuis. Hier ontmoetten de burgmeesters en schepenen elkaar. Wegens de grote groei van de bevolking (medio 15^e eeuw ca. 20.000 inwoners; medio 16^e eeuw ca. 100.000 inwoners) werd ook de handel

² Lampo, J. : Het stadhuis van Antwerpen, Bezoekersgids, uitgever: „Stad Antwerpen“, Antwerpen 2011; http://nl.wikipedia.org/wiki/Stadhuis_van_Antwerpen (download 21.11.2012)

groter en de burgmeesters en schepenen hadden een speciaal groter huis nodig, waar ze konden werken.

Het eerste idee om een stadhuis te bouwen kwam rond 1540. De vroedschap wilde een gotisch stadhuis bouwen. Maar in dit jaar was er nog niet genoeg geld en was het belangrijker om een nieuwe stadsomwalling te bouwen. De tweede poging om een stadhuis te bouwen kwam rond 1560. Als plaats voor het nieuwe stadhuis werd de westzijde van de Grote Markt gekozen. Maar nu wilde de vroedschap geen gotisch stadhuis meer maar een renaissance stadhuis. Voor een betere financiering van het stadhuis heeft het stadsbestuur besloten dat er in de benedenverdieping winkels zullen zijn. Voor de bouw zelf werd een commissie van tien leden gekozen. In de commissie waren bekende bouwmeesters, beeldhouwers, ontwerpers en schilders. Volgens de meeste bronnen werd het stadhuis voor het grootste deel ontworpen door de architect Cornelis Floris De Vriendt (ook genoemd Cornelis II Floris).

Het gebouw zelf

(zie bijlage 2. a. – 2. b.)

Op 27 februari 1561 werd de eerste steen gelegd. Aan het eind van 1562 namen de winkeliers hun plaatsen in de benedenverdieping in. Toch waren de bouwwerkzaamheden aan het stadhuis werden nog niet klaar. In 1563 waren er geldproblemen, het stadhuis kostte al 100.000 gulden maar de stad moest nog 50.000 gulden lenen. Op het eind van 1564 was het nieuwe stadhuis eindelijk klaar. De officiële inhuldiging gebeurde begin 1565.

Voor het gebouw werden rode en blauwe steen van steengroeven, bakstenen en ook afbraakmateriaal gebruikt. Het gebouw heeft een rechthoekig grondplan (67 m x 25 m), het telt drie verdiepingen en binnen het gebouw is een rechthoekig binnenplein (oorspronkelijk niet overdekt). Het middenrisaliet heeft vijf verdiepingen en aan zijn top is een kleine campanille. Het middenrisaliet verdeelt de gevel in twee symmetrische delen. Als je door de hoofdingang (van de kant van de Grote Markt) binnenkwam, kon je naar het binnenplein of via de trappen naar hogere verdieping gaan. Als je de achtervleugel wilde bereiken, moest je het binnenplein doorgaan.

Net als het stadhuis van Olomouc heeft het gebouw van het stadhuis van Antwerpen vele verbouwingen en renovaties ondergaan. In 1577 was er een opstand van de Spaanse

soldaten, ze vielen Antwerpen aan en verbrandden bijna het hele stadhuis. Slechts de dikke muren bleven overeind staan. Na twee jaren begonnen de Antwerpenaren met de wederopbouw van het gebouw. De volgende ramp voor het stadhuis was de aankomst van jezuïeten in 1585. Ze vernietigden alle symbolen die volgens hen 'heidens' waren. Tijdens de 17^e en 18^e eeuw volgden nog verfraaiingswerken: de portretten van vorsten en religieuze taferelen. Aan het eind van de 18^e eeuw, in de tijd van Franse Revolutie, bezetten de revolutionaire Franse legers de Zuidelijke Nederlanden, het grondgebied van het huidige België. Alles wat een politieke betekenis had, verbrandden of vernietigden ze. In de tweede helft van de 19^e eeuw, toen België al eindelijk een onafhankelijke constitutionele monarchie was, begonnen de Antwerpenaren, vooral het stadsbestuur, met de grote reconstructie van het stadhuis (inclusief het middenrisaliet dat werd eerst door de jezuïeten, dan door de Franse legers vernietigd was). In deze periode werd ook de binnenhof overdekt (zie bijlage 2. b.). Ook nieuwe trappen, zalen en versiering komen erbij. In deze toestand kennen we het stadhuis heden.

Het Moravische theater Olomouc³

(zie bijlage 3. a. – 3. b.)

Het gebouw van het Moravische theater is vrij jong. Ik kan zeggen dat het een van de jongste gebouwen is waarover ik wil schrijven.

Op het perceel waar zich heden het Moravisch theater bevindt, stonden in het verleden twee gotische huizen. Deze huizen werden later gesloopt en op hun plaats onstond een mooi renaissance paleis. Aan beide zijden van het gebouw waren smalle steegjes. Het paleis was een grote representatief gebouw waar in de jaren 1628-1641 het Koninklijke Tribunaal zitting had. De volgende eigenaar van het huis (Abraham Mačák) heeft langdurig geen belasting betaald en zijn huis werd in 1691 geconfisqueerd door de stad. In de jaren 1692-1810 was het de ambtswoning van de commandanten van het fort Olomouc. Eerst na hun verhuizing naar het Paleis van Edelman werd het gebouw aangeboden voor de bouw van een stadschouwburg. Tot die tijd had Olomouc geen aparte gebouw voor het theater. Het theater had een ruimte (vanaf 1770 tot 1829 – Königliches städtliches National-Theater) boven de Vleeshallen aan het Benedenplein. Het paleis was in deze tijd al vrij

³ Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc (Olomouc 2011), s. 176; Kožušník, V.: Historie budov Olomouckého divadla, Nakladatelství R.Kašpárková – DANAL, Olomouc 2010, s.15 – 26, 31 - 48

vervallen. Het werd afgesproken dat het paleis moet worden gesloopt om een nieuw theater te bouwen. Volgens de historische bronnen en de huidige stand van de kelders van het gebouw is waarschijnlijk dat de fundering van het gebouw nog tot het oorspronkelijke paleis behoort.

De nieuwbouw van het theater werd tussen de jaren 1828 en 1830 gebouwd. Het gebouw is ontworpen door de Weense architect Josef Kornhäusel. In het jaar 1833 werd er aan het gebouw een magazijn voor de rekwisieten bijgebouwd. In de jaren 1838-1839 kreeg het theater een nieuwe verwarming en in 1848 een nieuwe verlichting. In de jaren 1880-1890 werd de electrificatie uitgevoerd. In 1920 begon de reconstructie van het interieur van het theater en van de façade. Na de reconstructie telt het theater 885 zitplaatsen. De achteruitbreiding werd in de jaren 1924-1929 uitgevoerd. In dit deel vond zijn plaats een warenhuis. In de jaren 1940-1941 werd veel bouwveranderingen (het interieur en ook het exterieur) uitgevoerd (nieuwe trappen, ingangshal, façade, toneel, technologie werd gemoderniseerd, e.a.) De reconstructie werd uitgevoerd door Karl Fischer en werd een van de grootste veranderingen van het gebouw. De verdere reconstructie werd uitgevoerd in de jaren 1972-1976, dat was wegens de toestand van het gebouw. De laatste reconstructie van het theater werd uitgevoerd in de jaren 1991–2007. Tijdens deze reconstructie heeft het theater de empirefaçade terug gekregen. Het hele gebouw van het theater, inclusief de uitrusting, werd gerepareerd en gemoderniseerd

Het gebouw heeft twee verdiepingen. Van de twee smalle steegjes aan beide zijden van het gebouw bleef slechts de rechtse over. *‘Over de stijl van het hele gebouw twisten de deskundigen tot heden. Volgens de enen werd het gebouw in empirestijl gebouwd, volgens de anderen werd het in een mix van neoclassicisme en empirestijl gebouwd. Volgens de derde deskundigen is het gebouw een goed aangepakt, technisch perfect uitgerust en artistiek gebouw ingericht in de stijl van het late classicisme tot Biedermeier. De stad Olomouc zelf heeft het theater als een classicistisch gebouw aangemerkt.’*⁴ De gevel van het gebouw is in empirestijl. De meeste versieringen van de gevel zijn verwijderd tijdens de reconstructie van de façade in de jaren 1940 – 1941. Boven op het gevel is een motief van een lier en twee theatermaskers. In de beneden verdieping is het theatercafé en een theaterzaal. Die theaterzaal is twee verdiepingen hoog; in de benedenverdieping is een toneel, voor het toneel is onder het vloerniveau de orkestbak en een halfronde zaal omringd

⁴ Kožušník, V.: Historie budov Olomouckého divadla, Nakladatelství R.Kašpárková – DANAL, Olomouc 2010, s.18

door schouwburgloges (die zijn voortgezet in de eerste en tweede verdieping). Op de eerste en tweede verdieping zijn halfronde balkons met schouwburgloges. De eerste en tweede verdieping is bereikbaar via tweevelugelige trappen. In de eerste verdieping bevindt zich ook een aparte gemeenschappelijke zaal ‘Reduta’ (geopend in 1831). Deze zaal is bestemd voor concerten klassieke muziek en voor bals.

*De Vlaamse Opera Antwerpen*⁵

(zie bijlage 4. a. – 4. b.)

Ik wil op deze plek praten over de Vlaamse Opera als over het huidige gebouw, niet als over een stichting ‘Vlaamse opera’. Deze laatste heeft wel oorzakelijk verband met dit gebouw maar heeft een echt verleden in de geschiedenis terug en dat grotendeels verbonden met andere gebouwen. Antwerpen heeft meer theaters en vanaf het ontstaan van ‘de Vlaamse opera’ is instelling, duurde het in Antwerpen nog ca. 150 jaren totdat deze een eigen gebouw kreeg.

Het gebouw van de Vlaamse opera in Antwerpen is vrij jong, net zoals het gebouw van het Moravische theater in Olomouc. Het gebouw is nog ca. 70 jaar jonger dan het gebouw in Olomouc. De bouw van de Vlaamse opera begon in 1904. Het gebouw is ontworpen door de architecten Alexis Van Mechelen en Emiel Van Averbek. Officiël werd het gebouw in 1907 geopend, maar tot en met 1909 duurden nog de afwerkingen. In 1920 veranderde de officiële naam van ‘Vlaamse opera’ in ‘Koninklijke Vlaamse Opera’ (dat had geen invloed op de functie van het gebouw, net zoals de latere fusie met de Koninklijke Opera in Gent in 1981).

Het gebouw bevindt zich niet als het Moravische theater op de ereplaats op het hoofdplein van de stad, maar het staat op de Frankrijklei, ca. 1 km ver van de Groenplaats (richting Centraal Station). Het gebouw bevindt zich op het plaats waar vroeger ‘de Criée’ stond, een overdekte markthal (iets meer over de markt later). De Vlaamse Opera is een groot, massief gebouw met 4 verdiepingen en is in neobarokke stijl gebouwd. Het gebouw is gedecoreerd in Lodewijk XVI-stijl. Zoals we weten over barok en neobarok, is het een opvallend rijke, weelderige stijl; hetzelfde is ook dit gebouw: binnen is er veel marmer, gouden versieringen, rode tapijten. Het interieur veroorzaakt de schijn van iets ‘speciaal’,

⁵ Adriaenssens, I.: de Vlaamse Opera, uitgever: de Vlaamse opera en de Koning Boudewijnstichting, Antwerpen; <http://vlaamseopera.be/nl/#!/naar-de-opera/de-opera-ervaring/het-operagebouw/antwerpen> (download 28.10.2012); http://nl.wikipedia.org/wiki/Koninklijke_Vlaamse_Opera (download 28.10.2012)

mensen voelt zich hier ook heden zoals in de oude rijke en luxe tijden. Al in de tijd van zijn ontstaan was het gebouw heel modern – het werd helemaal geëlectrificeerd. De eerste reconstructie kwam eerst na 100 jaren van het gebruik van het gebouw – in 2004. Het ging speciaal om modernisatie van de techniek, vergroting van het toneel en bouw van nieuwe kantoren. De zaal telt vandaag bijna 1100 zitplaatsen.

De vleeshallen van Olomouc⁶

(zie bijlage 5. a. – 5. c.)

De eerste meldingen over de vleeshallen in Olomouc zijn van de 16^e eeuw. Van de historische bronnen weten we dat vóór het ontstaan van de vleeshallen als een speciaal gebouw voor de slagers waar ze hun vlees kunnen verkopen, de slagers de vlees in het waaggebouw verkochten. De stad besliste in 1585 dat er een speciale huis voor de slagers nodig is. Als de plaats voor het gebouw hebben ze het Benedenplein gekozen. Het hoofdbouwd werd in de jaren 1586-1587 in renaissance stijl gebouwd. David Dagenheser en Jan Bartolomeus, de leden van de gemeenteraad, organiseerden de opbouw van het gebouw en controleerden de werken. Het gebouw kreeg een zadeldak. Het gebouw had een hoofdschip en twee zijschepen. Alle drie schepen werden overdekt door kruisgewelven. De mensen konden door het hoofdschip lopen en in de zijschepen bevonden zich de winkeltjes van de slagers (op elke kant 21). Voor de winkeltjes bevonden zich in de muren de haken waaraan het vlees hing. Het hoofdschip meet 70 meter en u kunt via deze gang vanaf het Benedenplein naar de Kolenstraat komen. De façade werd meer versierd op de kant van het Benedenplein. De zolder van het gebouw werd in de jaren 1603-1604 voor de ‘arme’ winkeltjes verbouwd. De mensen konden de zolder via houten trappen (van het Benedenplein) bereiken. De zolder met winkeltjes brandde in 1653 af. Het werd opnieuw gereconstrueerd maar de winkeltjes bleven hier slechts 2 jaren. De zolder werd veranderd tot een graanschuur.

In 1770 werd de oude zolder afgebroken en op zijn plaats werd een nieuwe theaterzaal (‘Königliches städtliches National-Theater’) gebouwd. De zaal was groten-

⁶ Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003, s. 7 – 18 (text PhDr. Zdenka Bláhová); Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s. 48; Schindler, A.: Tajemná Olomouc /II. aneb Olomouc jak ji neznáte, nakladatelství Votobia Books J. Vacl, Olomouc 2007, s. 38-39; Kožušník, V.: Historie budov Olomouckého divadla, Nakladatelství R. Kašpárková – DANAL, Olomouc 2010, s. 10-12

deels van hout. De zaal heeft geen plafond gehad, het was direct door het de dak overdekt. Er werd een nieuw tweearmig trappenhuis gebouwd, dat leidde naar de eerste verdieping. Het trappenhuis werd bijgebouwd tot de gevel van het Benedenplein. In 1829 werd het theater boven de vlees winkels gesloten. In 1830 de stad verkocht het gebouw van de vleeshallen aan het slagersgilde (de stad had geld nodig om een nieuw theater op het Bovenplein te bouwen). Op de begane grond bleven de winkeltjes van de slagers (nu meestal al in privé-eigendom van de individuele slagers, de eerste verdieping (oude theaterzaal) diende als een opslagplaats. In de laatste decenia van de 19e eeuw werd een nieuwe (tweede) verdieping gebouwd. Volgens de historische bronnen werden er in een deel van de nieuwe verdieping (de kant van het Benedenplein) de woningen gecreëerd, het andere deel bleef leeg (waarschijnlijk diende als een opslagplaats). In het gebouw (van de kant van de Kolenstraat) onstond een nieuw trappenhuis. Het gebouw kreeg een nieuwe dak. De façade en het trappenhuis (van de kant van het Benedenplein) werden in neorenaissance stijl gereconstrueerd. In het midden van het huis is een atrium.

Op het begin van de 20^e eeuw werden de vleeshallen op de begane grond opgeheven. De eerste verdieping werd nog steeds als een opslagplaats gebruikt. In een deel van de tweede verdieping waren flats. In 2000 heeft de stad het gebouw aan een Viëtnamese eigenaar verkocht. Hij heeft in plaats van de vleeshallen een Viëtnamese markt gesticht. In 2009 hebben twee Tsjechische families het gebouw van de Viëtnamese eigenaar gekocht. Ze hebben het gebouw gereconstrueerd (onder controle van het bureau voor monumentenzorg) en op de begane grond hebben ze opnieuw kleine winkels en cafés gesticht. Op de eerste verdieping is er een discotheek (van de kant van de Kolenstraat) en een restaurant (van de kant van het Benedenplein).

Het Vleeshuis Antwerpen⁷

(zie bijlage 6. a.)

Net als in Olomouc had ook in Antwerpen het slagersgilde een eigen plaats nodig om de geslachte dieren (het vlees) te verkopen. Het eerste Vleeshuis werd in 1250 gebouwd (ca. 300 jaren vroeger dan hetzelfde huis in Olomouc) vlakbij 'het Steen'. Over dit gebouw hebben we niet veel informatie. De slagers verkochten in dit huis 250 jaar vlees. Rond het jaar 1500 vonden ze het een probleem dat het gebouw voor zoveel slagers te klein werd. De andere probleem was ook dat het gebouw te veel vervallen was. Ze besloten een nieuw

⁷ <http://www.antwerpengids.be/bespreking/vleeshuis> (download 1.11.2012); http://nl.wikipedia.org/wiki/Vleeshuis_%28Antwerpen%29 (download 1.11.2012)

vleeshuis te bouwen. De eisen voor het nieuwe gildehuis waren dat daar genoeg plaats voor meer dan 60 slagers, genoeg opslagplaatsen en vergaderruimte voor het gilde moeten zijn. Het nieuwe gebouw – wij kunnen zeggen een kasteeltje – werd tussen de jaren 1501-1504 gebouwd. Het gebouw werd door Herman de Waghmakere ontworpen en werd in de laat-gotische stijl gebouwd. Zoals het bouwmetaal werden de rode bakstenen (kleiner dan wij kennen in Tsjechië) en witte zandstenen gebruikt. *Bakstenen zorgen voor het kleurcontrast. Op de hoeken van het gebouw staan traptorens met overkragende kopstukken. Kenmerkend zijn ook de steile daken met dakkapellen. Spitsboogramen met maaswerk en stenen kruisboogramen zijn aanwezig. Ook valt het Barokke Madonnabeeld op aan de straathoek. In de 16de eeuw werden deze beelden op verschillende straathoeken in Antwerpen, onder het ‘Katholieke’ Spaanse bewind, aangebracht. De bekeerde Antwerpenaars wilden hiermee goed staan bij de Spanjaarden opdat ‘hun’ Schelde terug geopend zou worden. Vaak fungeerde ze ook als lantaarns.*⁸

Belangrijk was de positie van het Vleeshuis, vlakbij de Veemarkt. Zoals blijkt uit de naam konden de slagers hier in verleden tijden het vee kopen. De slagers konden ook direct het gekochte vee op straat slachten. De rest van de werken (het uitbenen van de dieren) gebeurde in de kelders van het Vleeshuis. Op de begane grond waren de winkeltjes waar dan de slagers het vlees verkochten. In de eerste verdieping waren de vergaderruimte, waarschijnlijk ook de huwelijkszaal en verschillende kleine kamers voor de gildeleden.

Op het eind van de 18e eeuw bezetten de revolutionaire Franse legers Zuidelijke Nederlanden, dus ook Antwerpen. In 1793 werden de gilden afgeschaft. Na het jaar 1830 (nadat België onafhankelijk werd) diende het gebouw als ateliers voor verschillende kunstenaars.

*‘De toenmalige Provinciale Commissie voor Monumentenzorg had het idee om een museum in te richten om stukken uit de oudheid die in Antwerpen waren gevonden te bewaren.’*⁹ Dit vind ik vrij interessant omdat al vanaf 1864 in het Steen het museum van oudheidkunde existeerde. Maar toch om een nieuwe museum op te richten werd de stad het Vleeshuis gekocht. Het gebouw werd gereconstrueerd en in 1913 werd hier een Museum voor Oudheden geopen. Het gebouw dient als een museum tot heden – nu is daar een museum van kunstnijverheid, archeologie en beeldhouwwerk (bijv. kunt u hier vinden oude munten, keramiek, meubels, muziekinstrumenten e.a.)

⁸ <http://www.antwperengids.be/bespreking/vleeshuis> (download 1.11.2012)

⁹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Vleeshuis_%28Antwerpen%29 (download 1.11.2012)

Het Paleis van Petráš¹⁰

(zie bijlage 7. a.)

Gelijk als de andere historische gebouwen heeft het Paleis van Petráš de rijke geschiedenis. Gelukkig werd er in 1967 in het gebouw een bouw-historisch en archeologisch onderzoek (met behulp van sondes) uitgevoerd. Dankzij dit onderzoek wij hebben veel informatie over de oorsprong van het paleis.

Op plaats waar het paleis zich bevindt stonden al in de 13e eeuw twee gotische gebouwen. Van deze twee gebouwen bleven tot heden de kelders en de muren in het paleis op de begane grond en ook in de eerste verdieping bewaard. De eerste grotere verbouwing werd tijdens de 16e eeuw uitgevoerd. De historische bronnen van de 16e eeuw praten al slechts over één gebouw. Tussen de jaren 1576 en 1604 werd een uitgebreide verbouwing uitgevoerd. Het gebouw veranderde van een gotische huis in een renaissance adelpaleis. Er werd een nieuwe westvleugel (twee verdiepingen) aangebouwd.

In 1707 brandde het paleis af. Op 5 februari 1725 heeft de weduwe Anna Marie Petrášová het paleis gekocht (het paleis kreeg later de naam van haar zoon). Ze heeft tussen de jaren 1725 en 1734 een grotere verbouwing van het paleis uitgevoerd. De reconstructie werd in de barokke stijl uitgevoerd. Het paleis heeft een nieuwe monumentale ingangsportaal met het adellijke familiewapen gekregen. De hele gevel (de pleisterwerkversieringen) werd opnieuw gedaan. In het interieur van het paleis werd een nieuwe grote trappenhuis geplaatst. Op de eerste verdieping werd een nieuwe ruime barokke zaal met grote ramen gecreëerd. De barokke veranderingen raakten ook tot de andere kamers en zalen in het paleis maar hoe die eruitzagen, is heden niet meer bekend.

In 1734 heeft Josef Leopold Petráš het paleis van zijn moeder geërfd. Hij heeft al geen veranderingen meer in het paleis aangebracht. Wat bij hem belangrijk is, dat hij in 1746 in zijn huis het eerste Moravische genootschap van geleerden (‘Societas eruditorum incognitorum in terris Austriacis’) heeft gesticht. Het genootschap telde 12 geleerden, de president van het genootschap werd meneer Petráš. Het genootschap existeerde tot 1751 en telde op zijn eind ca. 60 leden.

¹⁰ Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003, s. 35 – 42 (text PhDr. Slavomíra Kašpárková); Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s. 130; http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr%C3%A1%C5%A1%C5%AFv_pal%C3%A1c (download 31.10.2012); URL: <http://www.portalolomouc.cz/petrasuv-palac/> (download 31.10.2012)

Na het familie van Petráš veranderden de eigenaren van het paleis heel vaak. Ze hebben geen belangrijke veranderingen aan het paleis gedaan. In 1875 werden de echtgenoten Jan en Cecílie Otáhalovi eigenaren van het paleis. Ze verhuurden het paleis aan verschillende organisaties en ook aan de privé personen (bijv. aan advocaten). Vanaf 1892 werd hun zoon František de eigenaar. Hij begon in 1899 met de verbouwingen. Spijtig genoeg waren zijn aanpassingen voor het historische gebouw niet positief. In de eerste verdieping heeft hij nieuwe kantoren gecreëerd, helaas vernietigde hij daarbij de renaissance gewelven. De tweede verdieping heeft hij in neo-barokke stijl verbouwd – hier onstonden een salon, eetkamer en een muzieksalon als deel van zijn privé flat. De muren waren versierd met pleisterwerk. De uitrusting was in de rococo stijl. Dit was de laatste grote verbouwing van het paleis. Latere kleinere aanpassingen samenhangen met de modernisatie en de commerciële gebruik (bijv. op de eerste verdieping had de Unionbank haar zetel; op de begane grond werd een kluis gebouwd, een deel van de begane grond werd voor de warenhuizen aangepast, de nieuwe etalages op de begane grond werden gedaan.

Een monumentenzorg begon in 1997 met een complete reparatiewerken en reconstructie van het gebouw. Een voorstel voor de reconstructie werd ontworpen door de ingenieur en architect David Benda. De reconstructie duurde tot het jaar 2000 en moest (zoals bij de andere gebouwen) voldoen aan de eisen van de monumentenzorg. Het hele paleis werd een zetel van het Bureau voor Monumentenzorg. Op de begane grond van het paleis zijn twee winkels – een modewinkel en een boekwinkel.

Het Rubenshuis¹¹

(zie bijlage 8.a. – 8.d.)

Het Rubenshuis bevindt zich aan de Wapper, niet ver van de Groenplaats. Over de historie van het gebouw voordat Rubens het heeft gekocht, hebben we geen informatie. Wat wij zeker weten, is dat Rubens het gebouw in 1610 (na zijn terugkeer van Italië) heeft gekocht. Peter Paul Rubens was niet slechts een van de belangrijkste Vlaamse schilders maar ook architect. Daarom werd hij de ontwerper van zijn eigen huis. In deze tijd was Rubens nog onder de invloed van zijn verblijf in Italië en hij wilde het gebouw (dat 2

¹¹ Van Beneden, B.: Rubenshuis - De Hoogtepunten, uitgever: „Rubenshuis“, Antwerpen 2010; Van Beneden, B.: Palazzo Rubens. De meester als architect (het gidsje verscheen bij de tentoonstelling), uitgever: „Rubenshuis“, Antwerpen 2011, p. 41-59; <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rubenshuis> (download 31.10.2012), www.rubenshuis.be (download 21.10.2012)

verdiepingen had) tot een Italiaanse ‘palazzo’(in renaissance stijl) verbouwen. Hij bouwde een halfronde beeldengalerij bij, een groot atelier en een portiek. Hij liet in zijn tuin nog een barok tuinpaviljoen bouwen. *‘De tuinportiek die Rubens aan de binneplaats van zijn huis had laten bouwen, moet op tijdgenoten een overweldigende indruk hebben gemaakt. Al onmiddellijk na zijn voltooiing werd het bouwwerk op verschillende schilderijen afgebeeld.’*¹² Hij ook verdeelde zijn tuin met groente en bloemen via de heggen. Zijn huis met de tuin en met het tuinpaviljoen vormden een helemaal schitterend complex dat heeft in zijn tijd in Antwerpen geen concurrentie. In zijn nieuwgebouwde atelier had Rubens zijn leerlingen. Het tweede kleine privé atelier had hij in de bovenverdieping. Hier maakte hij zijn kleinere schilderijen. Het gebouw kreeg rijke versieringen in antieke stijl. Tot nu zijn de versieringen op binnenhof en op de portiek echt indrukwekkend en adembenemend.

Twintig jaar na de dood van Peter Paul Rubens († 1640), in 1660 hebben de erven het gebouw verkocht. Daarover wat verder gebeurde met het gebouw heb ik niet veel bronnen gevonden. Zeker is dat er in de tweede helft van de 18^e eeuw veel verbouwingen werdem uitgevoerd. Eerst tijdens de 19e eeuw kwamen er pogingen om van het huis een museum en een gedenkteken van de meester en zijn leven te creëren.

In 1937 heeft eindelijk de stad het gebouw en de grond gekregen. Er was een complete reconstructie van het gebouw nodig. *‘In 1946 wordt de voormalige woning van Rubens geopend als museum. De portiek en het tuinpaviljoen zijn vandaag de enige authentieke restanten van het zeventiende-eeuwse complex.’*¹³ Het Rubenshuis dient tot heden als het museum werk en leven van de meester.

Het Paleis van Edelman¹⁴

(zie bijlage 9.a. – 9.b.)

Het Paleis van Edelman bevindt zich op het Bovenplein, tegenover het astronomische uurwerk. Het paleis hoort tot de belangrijkste paleizen in Olomouc. Het renaissance paleis, gelijk als het Paleis van Petráš en het Paleis van Hauenschild, werd op plaats van 2

¹² Van Beneden, B.: Palazzo Rubens. De meester als architect (het gidsje verscheen bij de tentoonstelling), uitgever: ‘Rubenshuis’, Antwerpen 2011, p. 45

¹³ www.rubenshuis.be (download 21.10.2012)

¹⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Edelman%C5%AFv_pal%C3%A1c (download 14.11.2012); <http://www.spqo.cz/content/edelmanuv-palac> (download 14.11.2012); <http://tourism.olomouc.eu/sights/buildings-and-palaces/detail=213/cs> (download 14.11.2012); Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s 42

oorspronkelijke gotische huizen gebouwd. Het paleis liet de rijke en belangrijke burger en de burgemeester Václav Edelmann (van Bronsdorf) te bouwen. Het paleis werd tussen de jaren 1572 en 1586 gebouwd. De heer Edelmann wilde hier zijn familiezetel oprichten.

Het paleis heeft twee verdiepingen en drie vleugels. Spijtig genoeg werd het meeste van het interieur van het paleis vernietigd. Het paleis heeft een mooie, rijk versierde façade met steendecoraties. De steendecoraties werden uitgevoerd door Michal Kromer en zijn medewerkers. Op de voorkant van het paleis waren oorspronkelijk (in de eerste en tweede verdieping) de open loggia's. De versiering van de loggia's kunnen we bewonderen tot heden. De reliëfs op de loggia's zijn de scènes uit het Oude en Nieuwe Testament

De familie van Edelmann verkocht het paleis in het jaar 1600 (wegens schulden). Na de verkoop van het paleis veranderden hier meer eigenaren. In 1719 heeft de stad het paleis gekocht. De stad liet het paleis verbouwen.

De stad gebruikte het paleis voor de verschillende doelen. In het paleis woonden bijvoorbeeld de commandant van de fort Olomouc of de veldmaarschalk Jan Radecký. Tijdelijk (op het eind van 19^e eeuw) had de vroedschap hier ook haar zetel. Op het begin van de 20^e eeuw werd hier de eerste permanente bioscoop gesticht.

Tussen de jaren 1869 en 1871 werd het paleis in de neo-renaissance stijl gereconstrueerd. Tijdens de reconstructie werden de open loggia's in de eerste en tweede verdieping dichtgemetseld.

De laatste reconstructie werd in de jaren dertig van de 20e eeuw uitgevoerd. Op de begane grond werd de passage gereconstrueerd en geopend. De passage is open tot heden. In de passage bevinden zich de boekwinkel, de schoenenwinkel, de wijnwinkel en de natuurvoedingszaak. In de rest van het gebouw zijn meestal de kantoren en niet-bewoonde ruimten.

Het paleis is vanaf het jaar 1958 als een monument bescherm huis (gelijk zoals de rest van de paleizen in deze scriptie).

In de laatste twee jaren veroorzaakte de situatie rond het paleis een opschudding. De stad wilde het paleis in ruil tegen een perceel naast het Museum van de Moderne Kunst.

De stad wilde een perceel naast het Museum van de Moderne Kunst (de stad wilde hier een nieuwe museum laten bouwen) in ruil tegen het paleis. De zaak was moeilijk en gecompliceerd. Veel factoren speelden hier zijn rol. Deze ruil veroorzaakte veel emoties

tussen de inwoners van de stad Olomouc en ook tussen de specialisten. De laatste resultaat van de situatie (van de zomer 2012) is blijft in de eigendom van de stad.

Het Koninklijke Paleis (het Paleis op de Meir)¹⁵

(zie bijlage 10.a. – 10.c.)

Het Koninklijk Paleis, sinds 2010 genoemd het Paleis op de Meir, bevindt zich op Meir, 750 m ver van de Groenplaats. Het paleis hoort tot de belangrijkste paleizen in Antwerpen. Het gebouw is bewaard door Erfgoed Vlaanderen.

Het paleis werd tussen de jaren 1745 en 1764 gebouwd. Het paleis werd door Jan-Pieter van Bourscheit de Jonge ontworpen. Het gebouw werd als een stadspaleis voor Joannes Alexander van Susteren gebouwd. De familie van Susteren was echt een rijke familie. Zijn familie kreeg haar fortuin dankzij de beleggingen in o.a. de Oostendse Compagnie. Het paleis werd in de rococo stijl gebouwd. Gelukkig werd tot heden veel van de interieurs behouden.

Het paleis is een monumentaal opvallend gebouw. Het gebouw heeft twee verdiepingen. *‘De symmetrische gevel is een pilastergevel met Korinthische kapitelen (Van Bauerscheit vond dat deze het best bij het karakter van van Susteren pasten). De gevel werd opgetrokken in verschillende soorten Duitse natuursteen. De middenrisaliet met de hoofdingang, wordt bekroond met zwierig beeldhouwwerk. In het midden op de geveltop vind je het wapenschild van de familie van Susteren. De strak maar verfijnde omlijsting van de vensters, en het fraaie vrouwenhoofd op de sluitsteen boven de ingang, benadrukken de status van de opdrachtgever. Uit de bewaarde tekeningen door Van Bauerscheit blijkt dat hij ook alle vaste interieurelementen mee ontwierp, gaande van stucplafonds, trap, lambrisering. Ook marmeren schouwen, spiegels en vast meubilair werden door zijn bedrijf geleverd.’*¹⁶

In de jaren 1811 – 1812 werd het paleis en zijn inrichting gekocht door Napoleon. Napoleon liet het paleis in de empire stijl verbouwen en hij liet het paleis met de Empire-

¹⁵ Asaert, G., Grieten, S., Grobet, T., Marinus, M. J., Morbé, M., Pottier, W., Schoups, I., en Vanacker, D.: Het Grote Geschiedenisboek van Antwerpen, uitgeverij Waanders B.V., Antwerpen 2010, s. 155;
<http://belgiumview.com/belgiumview/t1/view0001713.php4?picshow=0001713aa> (download 4.12.2012);
http://nl.wikipedia.org/wiki/Paleis_op_de_Meir (download 4.12.2012);
<http://www.antwerpen.be/eCache/ABE/80/72/970.Y29udGV4dD0zMDE0OTIx.html> (download 4.12.2012)

¹⁶ <http://belgiumview.com/belgiumview/t1/view0001713.php4?picshow=0001713aa> (download 4.12.2012)

meubelen inrichten. Op de eerste verdieping werd de ontvangstsalon ingericht en aan de tuinkant werden de keizerlijke appartementen ingericht, maar Napoleon heeft zelf nooit in het paleis verbleven.

In 1815 ging het paleis naar de Nederlandse overheersing. *'In oktober 1830 werd dit paleis gedurende één maand de zetel van de bijzondere regeringsmacht over de zuidelijke provincies, waarna het werd overgenomen door het Voorlopig Belgisch bewind.'*¹⁷ Later de Belgische koningen gebruikten het paleis voor ontvangen van de buitenlandse gasten.

Op het begin van de 20e eeuw werd een grondige reconstructie van het paleis uitgevoerd. Een grote spiegelzaal werd gebouwd, aan de tuinkant werd een verbindingsgalerij tussen de twee zijvleugels gebouwd. Tijdens de Eerste Wereldoorlog woonde in het paleis de koning Albert I.

In de jaren zestig vond de koning dat de koninklijke familie het paleis niet meer nodig heeft en hij heeft het paleis aan het volk geschonken. Het paleis werd aan het Ministerie van Cultuur overgedragen. In de jaren 1968 en 1969 werden de reparatiewerken uitgevoerd. In het paleis werden de tijdelijke tentoonstellingen en de installaties geplaatst, ook de culturele acties werden hier georganiseerd. Een grote deel van de meubilair van de tijd van Napoleon (dat was een onderdeel van het paleis) bevindt zich nu in het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, en in het Koninklijk Paleis.

In 2001 begon de Erfgoed Vlaanderen met de reconstructie van het paleis – interieurs (beschadigde wandbekledingen, plafondversieringen en ook exterieurs (dak, gevels). Het paleis werd van een brandbeveiliging voorzien. In 2010 werd het paleis voor het publiek geopend.

Heden kregen de zalen en salons op de eerste verdieping een museale functie (ze zijn uitgerust met oorspronkelijke meubels). De 'Spiegelzaal' wordt gebruikt voor culturele acties (zittend tot 100 personen, staande tot 250 personen). Op de begane grond van het paleis is een winkel van The Chocolate Line van Dominique Persoone en een koffie- en theehuis.

¹⁷ <http://belgiumview.com/belgiumview/t1/view0001713.php4?picshow=0001713aa> (download 4.12.2012)

Het Paleis van Salm¹⁸

(zie bijlage 11.a. – 11.c.)

Het paleis van Salm is een van de mooiste, grootste en belangrijkste paleizen in Olomouc. Het paleis onstond op de plaats van drie oude gotische gebouwen (de resten van deze gebouwen kunnen we tot heden zien in de kelders van het paleis – bijv. mooie tongewelven). Een van de huizen bevondt zich op het Bovenplein (huidige gevel van het paleis), andere twee staan achter dit gebouw, een had zijn gevel naar de Riegrovastraat (de munterij van Olomouc), de andere naar de Straat van 28 oktober.

De graaf Julius Salm moest veel initiatief nemen want de gebouwen hebben verschillende eigenaren gehad. Hij moest alle eigenaren uitbetalen, een van de huizen ruilde hij tegen zijn andere huis op het Bovenplein in. Dit gebeurde in 1640. Uit historische bronnen weten we dat de graaf Salm in 1637 tot voorzitter van de Moravische Landdag aangesteld werd. Dankzij dat hij uit een adellijke geslacht voortkwam en een hoge functie had, wilde hij ook een representatieve zetel in Olomouc hebben.

De bouw van zijn paleis begon in 1679 in de stijl van de vroege barok. Het paleis was klaar in 1687. Het laatste punt van het gebouw werd het monumentale en opvallende portaal (op de voorgevel die aan het Bovenplein staat). Het gebouw had twee verdiepingen en vier vleugels. In het midden van het paleis bevond zich een niet overdekte binnenhof.

Het paleis kunnen we in zijn oorspronkelijke vorm al niet meer zien want het paleis ging tijdens de eeuwen door veel verbouwingen heen. In 1709 werd het paleis erg beschadigd door een uitslaande brand in de binnenstad (tijdens deze brand werden veel historische gebouwen beschadigd). De reconstructiewerken waren slechts tijdelijk. Een grote reconstructie (in de barokke stijl) maakte het tijdens de jaren 1727-1729 door. De bouwer die verantwoordelijk was voor de reconstructie, was Wolfgang Reich (van Olomouc). Hij heeft een nieuwe plastisch verdeelde, rijk versierde voorgevel gecreëerd. Volgens de historische bronnen leidde achter het paleis nog een steegje (dat de Riegrovastraat en de Straat van 28 oktober verbond) die werd tijdens deze reconstructie bebouwd. In 1791 heeft de familie Salm het Paleis verkocht. De nieuwe eigenaar van het

¹⁸ Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc (Olomouc 2011), s. 128, http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/salmuv-palac-uz-ma-opravenou-fasadu-i-pavucinu-uvnitri-podivejte-se-20120829.html (29.10.2012); <http://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/7186> (download 29.10.2012); <http://www.salmuvpalace.cz/historie.html> (download 29.10.2012)

paleis was de architect Johann Freywald. Hij heeft in de jaren 1791-1792 een uitgebreide verbouwing in de classicistische stijl uitgevoerd. Hij heeft van de zolder de derde woonverdieping gecreëerd en het paleis heeft een nieuwe mansardedak gekregen. Maar hij is failliet gegaan en aan het begin van de 19e eeuw verloor hij het paleis.

Een belangrijk jaar voor het paleis werd ook het jaar 1785. In dit jaar opende Hieronymo Francisconi de Vincenza op de begane grond van het paleis (waarschijnlijk in de ruimte waar vandaag een McDonalds is) een café. Volgens de historische bronnen was dit café zo goed dat het mogelijk was dit café te vergelijken met de beste cafés in Wenen. Het belangrijke was ook de feit dat in dit café de ambtenaren en de stedelijke intellectuelen elkaar ontmoetten. Na ongeveer één eeuw, in 1895, werd dit café gesloten.

In 1853 werd op de eerste verdieping een woning voor het districtshoofd gebouwd. In 1886 heeft de stad het paleis gekocht. In 1906 werd het paleis beschadigd door brand. De mansardedaken werden vervangen door zadeldaken. In de periode tussen de twee wereldoorlogen (1918-1938) diende een deel van het paleis als kantoren voor het stadhuis. Op de begane grond (in de ruimte waar vroeger het café was) werd de stedelijke spaarbank gesticht. Tussentijd in 1929 toonde het bedrijf Bat'a (schoenen) interesse voor het gebouw. Bat'a wilde het paleis slopen om op zijn plaats een moderne wolkenkrabber met winkels te bouwen. Gelukkig is dat niet gebeurd. Na de Tweede Wereldoorlog, in de jaren 1952-1954 ging het paleis door de voorlaatste reconstructie. Als de architect werd Václav Papoušek (van Olomouc) gekozen. Per ongeluk stortte na de start van de reconstructie een deel van het gebouw vanzelf in. Na de reconstructie werd in de ruimte van de spaarbank een kledingwinkel gesticht. Hetzelfde plaats werd in de helft van de jaren negentig (van 20e eeuw) omgevormd voor McDonalds (die bevindt zich daar tot heden). De laatste reconstructie van het paleis begon in 2010 en is nu (aan het eind van 2012) bijna klaar. Het paleis nu niet meer in de eigendom van de stad maar het is nu een onroerend goed van de ondernemer Pavel Binar. Hij wil hier na de reconstructie commerciële ruimte (op de begane grond; McDonald, restaurant, winkels) en kantoren (op de bovenverdiepingen) te huur hebben. Het paleis heeft een nieuwe kleurige façade (grijs, oker en wit) gekregen, het binnenhof werd overdekt door een speciele constructie van de ijzer en glas.

Opmerkelijk is dat er tijdens reconstructie drie gotische muurschilderingen ontdekt werden. Die werden gerenoveerd en versieren de kamers. Volgens de historici gaat het om een unieke ontdekking.

Het Steen¹⁹

(zie bijlage 12.a. – 12.d.)

Het Steen is een prachtige, magische, sprookjesachtige burcht aan de rechteroever van de Schelde. Het Steen is een van de oudste en een van de eerste stenen gebouwen in Antwerpen. De oorsprong van het gebouw kunnen we zoeken in de 9e eeuw toen er op deze plaats een burcht stond. Het steen zoals we het nu kennen ontstond op het begin van de 13e eeuw (precies in de jaren 1200 en 1225) en hij vormde een deel van stadsomwalling. Volgens de historische bronnen was het Steen oorspronkelijk veel groter (waarschijnlijk zes keer) dan nu. *„Binnen de voormalige grotere Burcht bevonden zich belangrijke instellingen zoals de Vierschaar (de voormalige rechtbank), de Sint-Walburgiskerk, het Reuzenhuis, het Steen, de Werf en de Vismarkt.*²⁰

Het Steen werd vele keren verbouwd. Het Steen werd opgericht als een zetel van de markgraaf. De eerste verbouwing van het Steen kwam in het jaar 1520 (in de tijd van Karel V). De architecten die aan deze renovatie werkten, waren Keldermans en De Waghmakere. Gelukkig voor ons hebben ze een andere soort steen gebruikt (in plaats van Doornikse kalksteen gebruikten ze zandsteen). Dankzij deze verandering kunnen we vandaag makkelijker bepalen welke delen van het Steen van de 13^e eeuw zijn (van de oorspronkelijke bouw) en welke delen in 16^e eeuw gereconstrueerd werden. Van de 16^e eeuw is ook een kapel boven de ingang. *„Het draagt het motto van Karel V: 'Plus Outre'. Bij de ingang staat in de muur ook een beeld van een man met gespreide benen – dat is de God Semini. Inderdaad de god van de vruchtbaarheid. Vrouwen die zwanger wilden worden, moesten hem eens strelen...*²¹ Oorspronkelijk had dit beeld ook een lange penis maar als in de 17e eeuw kwamen de Jezuïeten vonden het te obscene en lieten zijn penis verwijderen. In 1549 heeft de stad het Steen van Karel V gekregen. Vanaf dit jaar diende het Steen voor lange tijd (tot en met 1823) als een gevangenis. In 1862 is Peter Génard (een lid van het Antwerpse Comité) met het idee gekomen om in het Steen een museum van oudheidkunde op te richten. De stad was het ermee eens. De reconstructie werd uitgevoerd door de architect Kennes. Op 14 augustus 1864 werd het museum geopend.

¹⁹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Het_Steen_%28Antwerpen%29 (download 29.10.2012); <http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0000418.php4> (download 29.10.2012); <http://www.kunstrip.nl/steden/antwerpen/steen.htm> (download 29.10.2012); <http://www.aviewoncities.com/antwerp/steen.htm>(download 29.10.2012)

²⁰ http://nl.wikipedia.org/wiki/Het_Steen_%28Antwerpen%29 (download 29.10.2012)

²¹ <http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0000418.php4> (download 29.10.2012)

Het Steen werd opnieuw gereconstrueerd tussen de jaren 1889 en 1890 in neogotische stijl. Het museum van oudheidkunde werd in 1952 vervangen door het Nationale Scheepvaartmuseum. Maar het werd tussen de jaren 1953 en 1958 wegens de reconstructie gesloten. Het Nationale Scheepvaartmuseum werd in 2008 naar het een nieuwe Museum aan de Stroom overgeplaatst (de tentoonstelling daar werd geopend in 2010).

Er onstond een poging van het vrije Steen een ‚kinderparadijs‘ maken maar bijna alle respondenten van het onderzoek waren tegen dit idee. Vandaag is dus het interieur van het Steen leeg.

Op het eind een legende over het Steen: *‚Volgens Antwerpse folklore woonden de reuzen Druon Antigoon en Lange Wapper vroeger in Het Steen. Sinds 1963 staat er van de laatste dan ook een door Albert Poels ontworpen standbeeld aan de ingang van het Steen.‘*²²

Het Paleis van Hauenschild²³

(zie bijlage 13.a. – 13.b.)

Het renaissance Paleis van Hauenschild behoort tot de belangrijkste gebouwen in Olomouc. Het paleis bevindt zich op de hoek van het Benedenplein en de Laffayet straat. Gelijk als het Paleis van Petráš stond het Paleis van Hauenschild op de plek van twee gotische gebouwen. Van deze twee gebouwen bestaan tot heden de kelders en deel van de buitenmuuren op de begane grond. Dankzij de laatste reconstructie in 2000 hebben we veel nieuwe kennis over de historie van het paleis.

Het precieze jaar van ontstaan van het paleis kennen we niet. Volgens de historische bronnen²⁴ werd het tijdens het eerste kwart van de 16^e eeuw gebouwd. Wat we zeker weten, is het feit dat Sebastian Hauenschild in het jaar 1586 het paleis heeft gekocht. Het imposante paleis was vrij duur. Dit heeft Sebastian Hauenschild eenvoudig opgelost -

²² http://nl.wikipedia.org/wiki/Het_Steen_%28Antwerpen%29 (download 29.10.2012)

²³ Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003, s. 21-34; <http://spqo.cz/content/dum-matyase-hauenschilda-hauenschilduv-palac> (download 12.11.2012); ; Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s 40

²⁴ Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003, s. 21

hij had ook een ander gebouw op het Benedenplein in zijn eigendom. Dit gebouw heeft hij in hetzelfde jaar aan de stad verkocht. De stad heeft hier de Vlees winkels gebouwd. Wij kunnen zeggen dat de familie van Hauenschild een echt rijke familie was. Haar leden waren rijke handelaars en de eigenaren van veel gebouwen en percelen.

Nadat Sebastian Hauenschild het paleis heeft gekocht, begon hij met verbouwing tot zijn representatieve zetel. Het paleis had twee (en half) verdiepingen en drie vleugels met twee bijvleugels. Een half-verdieping waarschijnlijk diende als zolder (deze half-verdieping werd later – op het eind van 19e eeuw - verbouwd en verhoogd en onstond hier een gewone 3^e verdieping die bestaat tot heden). Van deze periode kunnen we dateren een imposante ingangsportaal en de steendecoraties op de begane grond. *‘Monumentale zandsteen portal is een van de rijkste late Renaissance portals in Moravië.’*²⁵ Rijke reliëf en beeldhouwwerken decoraties van het portaal werden geïnspireerd door Indiaanse motieven maar we kunnen hier ook vinden het wapen van de familie Hauenschild en het wapen van de familie van de echtgenote van Sebastian Hauenschild. De ramen op de begane grond hebben rijke gedecoreerde raamposten van zandsteen. De grootste dominant van het paleis van Hauenschild is een twee verdiepingen hoog cilindrische hoekerker. Hij heeft een rijke renaissance decoraties in de antieke stijl. De motieven van de decoraties hebben hun oorsprong in het boek ‘Metamorphoses’ van Ovidius. De auteur van de decoraties in de beganegrond en van de hoekerker is niet bekend. Op de hoekerker is een steenhouterteken maar van welke meester is niet bekend.

Het paleis is tot het jaar 1651 eigendom van de familie Hauenschild. In 1651 heeft de familie het paleis verkocht. Na de verkoop van het paleis begint een periode van frequente veranderingen van de eigenaren van het paleis.

Vanaf de 17e eeuw diende het paleis als een herberg (later een hotel). (Het is mogelijk, dat de herberg hier al in 16e eeuw was – volgens de historische bronnen heeft Sebastian Hauenschild het recht te bier brouwen en het recht te voeren een wijnlokaal.) In de 18^e eeuw heeft het paleis een zwarte adelaar als huisteken gekregen. Vanaf dit moment is het Paleis van Hauenschild bekend ook als ‘het Huis bij zwarte adelaar’. In de 18e eeuw veranderde de herberg in een hotel voor belangrijke gasten. Het paleis onderging een grotere reconstructie medio 18e eeuw.

²⁵ Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003, s. 22

Interessant is dat vanaf 1744 in het paleis het theater zijn zetel heeft gehad. Op het hof van het paleis onstond een houten zaal met een galerij. *‘De eigenaar van het paleis verhuurde het zaal aan de verschillende theatergezelschappen, de acteurs logeren in de verhuurde kamers in het paleis. In 1768 is er een ongeluk gebeurd. Een deel van een houten zaal stortte in. Ook na de reparatiewerken was de zaal van het theater niet meer veilig en het theater werd definitief gesloten’.*²⁶

Het hotel is bezocht door vele interessante, belangrijke en beroemde mensen, bijv. Turkse gezanten, militaire leiders, jonge Wolfgang Amadeus Mozart (met zijn gezin) e.a.

Op het eind van 18e eeuw is het hotel vervallen, het verloor zijn roem. Eerst na de medio van 19e eeuw heeft de familie van Pietsch het paleis gekocht. Ze hebben de nodige reconstructie en verbouwingen uitgevoerd en ze hebben hier een hotel voor buitenlanders gesticht. Het hotel droeg de naam van zijn eigenaren: ‘Pietsch’. Ze hebben ook de derde half-verdieping tot een gewone derde verdieping verbouwd. In de eerste kwartier van de 20^e eeuw heeft het paleis de familie Kunc gekocht. De statische stand van het gebouw was niet goed. Ze moesten een uitgebreide reconstructie uitvoeren. In het gebouw bleef een hotel en kwam een kroeg.

In 1941 heeft de stad het paleis gekocht. De stad liet een reconstructie van de façade en van de zandstenen decoraties uitvoeren. In 1947 werd het hotel definitief gesloten. Tot heden bleef slechts het restaurant op de begane grond. Heden is het restaurant bekend onder naam ‘Hanácká restaurace’.

De laatste reconstructie van de exterieur werd in het jaar 2000 uitgevoerd. Tijdens deze reconstructie werden onder de façade de resten van de raamposten van de zandsteen gevonden. Ze werden gereconstrueerd en de stukken die waren niet gevonden werden aangevuld met nieuw materiaal. De smalle ramen werden in de eerste en tweede verdieping gevonden, het is mogelijk dat op het eind van de 16e eeuw (tijdens de reconstructie van Sebastian Hauenschield) werden hier ‘de toiletten’ gebouwd.

Spijtig wij hebben geen informatie over de decoraties in het interieur van het gebouw. Maar het is vrij mogelijk dat als de tijd voor de reconstructie van het interieur komt dat wij iets interessant vinden (gelijk zoals in het Paleis van Salm).

²⁶ Kožušník, V.: Historie budov Olomouckého divadla, Nakladatelství R.Kašpárková – DANAL, Olomouc 2010, s.8

*Den Wolsack (later genoemd: de grooten Regenboghe)*²⁷

(zie bijlage 14.a. – 14.b)

Het huis bevindt zich ca. 450 m ver van de Groenplaats. Het gebouw is bewaard door Erfgoed Vlaanderen. *‘Benedenverdieping is met parament van witte natuursteen, bovenverdieping is bepleisterd.’*²⁸ Het huis maakt een deel van ‘Oude Beurs’ – op het begin van de 16^e eeuw werd hier een beurs waar de kooplui elkaar ontmoetten. Maar de beurs was binnenkort naar andere straat verhuisd.

*‘In het midden van de 15^e eeuw slaat de naam wel degelijk op het pand en wordt ons een eerste eigenaar bekend: ridder Jan Van Bruggen. Het gaat om een groot eigendom tussen de Oude Beurs, de Hofstraat en de Koepoortstraat , waarvan wellicht resten bewaard zijn gebleven in de kelders van Oude Beurs 27 en 29.’*²⁹

In 1645 werd het hoofdgebouw van Den Wolsack gebouwd tot een meesterwoning. In de rest van de gebouwen die hoorden tot het hoofdgebouw waren de kleine woningen. De andere verbouwing van het gebouw kwam in 1748 – het hoofdgebouw werd met een andere huis verbonden. In de verbonden gebouwen werd ‘een hotel’ ingericht. In 1772 werd de eigenaar van het gebouw de rijke familie van den Bogaert.

Rond het jaar 1800 werd het gebouw gereconstrueerd. De voorgevel werd in laatclassicistische stijl gereconstrueerd. Enige aanpassingen werden ook aan de achterzijde uitgevoerd – naar deze periode verwijzen de grote puin en de Empire motieven.

Vanaf 1827 was het gebouw in gebruik voor handelsdoeleinden. Tijdens 19^e eeuw werden geen aanpassingen uitgevoerd. In 1972 heeft hier de stad Antwerpen een Jeugdinstelling geschicht.

In het jaar 2000 is het gebouw gekocht door Erfgoed Vlaanderen. Actueel is Den Wolsack en zetel van de drie Vlaamse monumentenverenigingen – Erfgoed Vlaanderen met de Coördinatiecel Open Monumentendag, Monumentenwacht Vlaanderen en VCM-Contactforum voor Erfgoedverenigingen.

²⁷ <http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0001527.php4?picshow=0001527af> (download 5.12.2012);
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/4409> (download 5.12.2012)

²⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/4409> (download 5.12.2012)

²⁹ <http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0001527.php4?picshow=0001527af> (download 5.12.2012)

De regionale apotheek Olomouc³⁰

(zie bijlage 15.a. – 15.b.)

Zoals heb ik al in het deel ‘Olomouc – een korte overzicht van de geschiedenis’ gemeld werd de regionale apotheek in 1571 in het gebouw op het Bovenplein gesticht (van de verordening van de Keizer). De stichter was Faustin Primus. De regionale apotheek Olomouc is een van de oudste apotheken in heel Moravië. Wij weten dat vroeger dan deze apotheek twee andere apotheken (op het Benedenplein en op de hoek tussen het Boven- en het Benedenplein) onstonden. Maar deze is voor ons belangrijker omdat vanaf zijn stichting in werking tot heden bestaat.

De regionale apotheek bevindt zich op de begane grond van een gebouw van drie verdiepingen. Het gebouw staat op de hoek van het Bovenplein en de Ostružnicka straat. Het gebouw werd in 16^e eeuw gebouwd, maar de fundering van het gebouw is nog ouder (waarschijnlijk over 100 jaren). Het gebouw werd in de gotische-renaissance stijl gebouwd. In 1778 heeft de familie van Schrötter het gebouw gekocht. De apotheek bleef de volle 145 jaren in hun eigendom. Ze hebben tijdens hun verblijf in het gebouw enige veranderingen gedaan. Ze hebben het gebouw in de classicistische stijl verbouwd. Van deze tijd bleef tot heden de empire gevel. In 1924 heeft de eerste Tsjechische eigenaar (Karl Fuhrich) de apotheek gekocht. Hij liet het gebouw van apotheek volgens de plannen van de architect K. Madlmayer in 1929 verbouwen. Het begane grond van het gebouw werd getegeld door zandsteen. In de zandsteen zijn de namen van alle eigenaren van de apotheek gehouwen. Na de nationalisering werd de apotheek opnieuw verbouwd. De verbouwing betrofde slecht de binnenruimten van de apotheek. De gevel en de bovenverdiepingen werden niet geraakt. De apotheek werd groter. Na de privatisering (door PharmDr. Popelková) werd de apotheek gemoderniseerd en gereconstrueerd. Dit was de laatste verandering die werd hier uitgevoerd.

De monumentele grote houten deur zijn slecht een kopie van de deuren van 1852.

Zomaar uit interesse: *‘In 2010 was in de musea te Olomouc een tentoonstelling ‘Barok van Olomouc’. Zoals een deel van deze tentoonstelling was ook een unieke barokke apothekerskast van de regionale apotheek. Deze apothekerskast werd gevonden op de zolder van het gebouw van de regionale apotheek. Het was een unieke ontdekking, de*

³⁰ Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s 56; <http://www.krajinskalekarna.cz/historie.php> (download 6.11.2012); URL:http://olomouc.idnes.cz/historicka-lekarna-skryvala-barokni-unikat-jedine-dochovane-herbarium-1mt-/olomouc-zpravy.aspx?c=A101201_1491999_olomouc-zpravy_sot (download 6.11.2012)

*apothekerskast was echt goed gehouden. De apothekerskast werd op mate van een kamer op de derde verdieping gemaakt. De apothekerskast is 'U'-vormig, de lengte is 15 meters, de hoogte is 2 meters.*³¹

De Apotheek Muylaert³²

(zie bijlage 16.a.)

Een van de oudste apotheken te Antwerpen bevindt zich op Brederodestraat (ca. 2.3 km ver van de Groenplaats) in een neo-classicistische burgerhuis. De Apotheek is het bewaarde Erfgoed. Het huis werd in 1892 voor J. Van der Veken gebouwd. Het gebouw heeft twee verdiepingen. Het gebouw heeft een zadeldak. De apotheek werd waarschijnlijk gesticht in 1901 en bevindt zich op de begane grond. De uitrusting (houten vitrinekast en toonbank) van de apotheek is origineel van het begin van de 20 eeuw. *'In de ramen van de begane grond zijn de gezandstraalde opschriften "Pharmacie" en "Apotheek" aangebracht.*³³ De apotheek heeft een stuckplafond met een brede beschilderde fries. De apotheek is nog steeds in werking.

Spijtig heb ik niet meer informatie over de rest van het gebouw.

De SENIMO³⁴

(zie bijlage 17.a.)

Het hedendaagse winkelcentrum SENIMO bevindt zich 600 m van het Centraal Station te Olomouc. Het gebouw werd tussen de jaren 1898 en 1900 gebouwd. Het eerste voorstel van de gebouwen ontwierp de architect Georg Osthoff (van Berlijn). Maar het voorstel van meneer Osthof was voor Olomouc te duur. Zijn project werd omgewerkt door de Dienst Openbare Werken te Olomouc. Het gebouw diende als een veilinghal. Hier werden de veilingen van de vee georganiseerd. Het gebouw was een deel van een grotere areaal van

³¹ http://olomouc.idnes.cz/historicka-lekarna-skryvala-barokni-unikat-jedine-dochovane-herbarium-1mt-/olomouc-zpravy.aspx?c=A101201_1491999_olomouc-zpravy_sot (download 6.11.2012)

³² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/6563> (download 5.12.2012); <http://nl.yelp.be/biz/apotheek-muylaert-antwerpen> (download 5.12.2012)

³³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/6563> (download 5.12.2012)

³⁴ <http://www.senimo.cz/olomouc-historie-objektu-492> (download 15.11.2012); <http://www.senimo.cz/olomouc-o-nas-senimo-484> (download 15.11.2012); Mlčák, L., Dolejší K., Potůček, J.: Průvodce Olomoucí: umělecké památky města, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011, s 192

de stedelijke slachterij. Tot heden bleef slechts de veilinghal en het administratieve gebouw.

De veilinghal heeft drie beuken en is overdekt door een gewelfde dak. In de hoogste punt is het gebouw 17 m hoog. Het gebouw is van de rode bakstenen gebouwd, de dak zit op een ijzeren constructie, de topgevels zijn verglaasd.

De veilinghal voldeed aan zijn doel tot 1938. De eerste grotere reconstructie werd tijdens de Tweede Wereldoorlog uitgevoerd. Na de reconstructie diende het gebouw als een vleesmarkt. Na de nationalisering werd het gebouw een eigendom van de vleesindustrie. De vleesindustrie verlaat het gebouw in de jaren tachtig van de 20^e eeuw. In deze tijd was het gebouw vrij vervallen. Een van de varianten (wat met het gebouw te doen) was het gebouw slopen en op de vrije plaats de nieuwe woninggebouwen bouwen. Gelukkig werd dit historische en technische monument van de ondergang gered.

In 1990 (een jaar na de Fluwelen Revolutie in Tsjecho-Slowakije) heeft de Landbouwcoöperatie (uit het dorp 'Senice na Hané') het gebouw gekocht. In hetzelfde jaar werd het gebouw uitgeroepen tot cultureel monument. Dit maakte de reconstructie moeilijker, omdat alle plannen om weer op te bouwen moesten goedkeuren worden door de bureau voor monumentenzorg. De Landbouwcoöperatie begon in het jaar 1991 met de uitgebreide reconstructie. De plannen van de reconstructie ontwierpen Jan Polách en Petr Fabián. Volgens de plannen wilden ze de vervallen gebouw tot een moderne winkelcentrum (aangezien de historische waarde van het gebouw) verbouwen. Het winkelcentrum werd in april 1993 (onder de handelsnaam Supermarkt SENIMO) geopend.

De verdeling van het winkelcentrum bleef hetzelfde tot heden. Op de begane grond is er een grote supermarkt met levensmiddelen en een paar kleine winkels met verschillende goederen, de kleine winkels vervolgen in de eerste verdieping op de winkelgalerij. Onder de kleine winkels vindt u bijvoorbeeld een modewinkel, een winkel met de speelgoed, een winkel met huishoudelijke artikelen, warme en koude keukens e.a.

De Criée³⁵

(zie bijlage 18.a. – 18.b.)

³⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/7714> (download 11.11.2012);
<http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=G874KTNB> (download 11.11.2012);
<http://noordlink.wordpress.com/2010/01/21/de-criee/> (download 11.11.2011)

De Criée is een naam van de overdekte stedelijke markthal. Het oorspronkelijke gebouw van de markthal bevonden zich op plek van huidige Vlaamse Opera. Het oude gebouw werd gesloopt (ca. 1903) en de Criée verhuisde tussen de Van Wessenbekerstraten Van Schoonhoevenstraat (in principe de Criée bezet 3 bouwpercelen – een ingang heeft Van Wessenbekerstraat nr. 22-24 en de andere Van Schoonhoevenstraat nr. 21). De nieuwe ligging van de Criée is in de buurt (ca. 200 m) van het Centraal Station te Antwerpen, in het Chinese kwartier.

In dit gebouw heeft 'de Criée' zijn plaats gevonden in 1903. Vroeger was in dit gebouw een feestzaal. Op de markt de handelaars verkopen verse levensmiddelen, vooral vissen en vlees. Spijtig werd het gebouw erg beschadigd door de brand in het jaar 1983. De reconstructie was echt duur en de eigenaren moesten een grote deel (in het midden) van de Criée verhuren aan de supermarkt Spar (die is daar tot heden). Dit verandering was niet behulpzaam voor de interieur van de Criée. De oude sfeer van de markt werd verloren. de oorspronkelijke handelaars bleven er weinig. De situatie verbeterde in 2004 toen de Spar veranderingen in zijn structuur heeft gemaakt. De Spar lijkt nu meer op een markt. Het is ook mogelijk de gespecialiseerde slager te vinden in de Criée – waarschijnlijk is hier het breedste aanbod aan verse vissen, verschillende soorten vlees, patés en orgaanvlees (nieren, maag, hart e.a.).

Het exterieur van het gebouw zelfs is vrij interessant. *'Aan Van Wessenbekerstraat: moderne gevel geritmeerd door gekoppelde, beschilderde gietijzeren zuilen; rechthoekige muuropeningen.'*³⁶ Voor mij persoonlijk lijkt de Criée van deze kant zoals een oude magazijn. Zo groter is een verrassing als u gaat via de Criée door naar Van Schoonhovenstraat en ziet een andere gezicht van het gebouw.

*'Aan Van Schoonhovenstraat te zien eenvoudige bakstenen lijstgevel geritmeerd door hoger opgaande lichte risalieten, te dateren eerste kwart 20ste eeuw; rechthoekige muuropeningen.'*³⁷ De voorgevel is symmetrisch. In het midden van de gevel, boven de deuren, bevindt zich een oude 'uithangbord' (goude letters op donker steen) die vermeldt 'OVERDEKTE MARKT', aan zijn rechte kant is hetzelfde 'uithangbord' met vermelding 'VENTE Á L'ENCHÈRE' en aan zijn linkse kant het 'uithangbord' vermeld 'VERKOOP BIJ OPBOD'. Boven de grote deuren aan de linkse en rechtse kant is in steen gehouden 'HALLE'.

³⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/7714> (download 11.11.2011)

³⁷ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/7714> (download 11.11.2011)

*'Interieur met ijzeren gebint op I-balken en zeshoekige pijlers op hoge sokkel.'*³⁸

Het gezicht van het gebouw veranderde in de loop van de tijd, maar de functie bleef steeds hetzelfde – de markt – maar nu spijtig in een moderne zin.

³⁸ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/7714> (download 11.11.2011)

5) Besluit

De doel van mijn scriptie was uitzoeken of het mogelijk is beide steden te vergelijken. Van mijn kant ik kan zeggen dat wel. Hoewel de historie niet gelijk is en de beide steden zijn niet gelijk groot (Antwerpen is groter), hebben ze enige kenmerken gemeenschappelijk. Beide steden waren in het verleden vaak bezet door andere naties. Beide waren vestingsteden. Plus voor Antwerpen is, dat het aan de Schelde ligt en een haven heeft. Dankzij dit was het zeker makkelijker geld te verdienen. Maar wij kunnen niet vergeten, dat de haven vaak gesloten was.

Wat betreft de gebouwen kan ik zeggen dat het doel de equivalenten vinden succesvol was (zoals u op de vorige pagina's kon zien). Zeker zie ik het probleem dat de ontwikkeling in beide steden niet gelijk was (de equivalenten van de gebouwen werden in verschillende eeuwen gebouwd), maar zoals we van de korte overzichten van de geschiedenis kunnen zien, het was niet vrij mogelijk.

Een van de vragen was, of de gebouwen werden gefinancierd door de steden of door particulieren. Het is niet makkelijk een antwoord te geven. Ik kan zeggen dat op het begin meer gebouwen gefinancierd werden door de particulieren of gilden. Maar in de loop van de tijd werden veel gebouwen gekocht door de steden en zijn nu in eigendom van de steden en zijn door de steden aan particulieren verhuurd. Veel gebouwen hebben nu grote historische waarde en zijn beschermd als erfgoed. Heden zijn de reconstructies van dit gebouwen niet makkelijk en goedkoop. De eigenaren moeten veel regels volgen en ze moeten met het bureau voor monumentenzorg samenwerken.

Een andere vraag was de oorspronkelijke en huidige functie. Ik wil niet hier me tot detail te herhalen, het onderwerp werd besproken in vorige hoofdstukken, maar voor mijzelf kan ik zeggen dat het resultaat is 50% tot 50%. Sommige gebouwen volledig handhaafden hun oorspronkelijke functie (wel aan de tijd aangepast, zoals o.a. de stadhuizen, de Vlaamse opera, het Moravische theater); bij enige gebouwen werd de functie gedeeltelijk gehandhaafd (o.a. de paleizen, de Senimo, de Criée) en enkele gebouwen hebben volledig zijn functie veranderd (o.a. het Steen, het Vleeshuis).

6) Bronnen:

1. Glancey, J.: *Architektura*, Nakladatelství Slovart, s. r. o., Praha 2007, přeložila Emílie Harantová
2. Höcker, Ch.: *Architektura*, Computer Press, Brno 2004, přeložila Irena Velebilová
3. Sedláková, R.: *Stavební slohy v Česku*, Nakladatelství JAN VAŠUT s. r. o., Praha 2004
4. Hájek, V.: *Architektura – Klíč k architektonickým slohům*, Grada Publishing, spol. s r. o., Praha 2000
5. Bukovský, J. a kolektiv: *Dějiny stavitelství*, vydalo Akademické nakladatelství CERM s. r. o. a Vysoké učení technické v Brně, nakladatelství VUTIUM; Brno 2001
6. Juryšek, MUDr. O.: *Dějiny Olomouce 1017 – 1920*, Votobia, s. r. o., Olomouc 2006
7. Fiala, J.: *Dějiny města Olomouce v datech I (Do roku 1526)*, Danal Olomouc, Olomouc 1995
8. Nešpor, V.: *Dějiny města Olomouce*, Votobia, s. r. o., Olomouc 1998 (reprint původního vydání z roku 1936)
9. Kolektiv autorů: *Dějiny Olomouce /1 (1. svazek)*, vydala Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009
10. Kolektiv autorů: *Dějiny Olomouce /2 (2. svazek)*, vydala Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009
11. Kolektiv autorů: *Zpráva Vlastivědného ústavu v Olomouci: Olomoucká radnice*, vydal VÚ Olomouc, Olomouc 1961
12. Lampo, J.: *Het stadhuis van Antwerpen, Bezoekersgids*, uitgever: ‚Stad Antwerpen‘, Antwerpen 2011
13. Mlčák, L., Dolejší, K., Potůček, J.: *Průvodce Olomoucí: umělecké památky města*, vydalo Statutární město Olomouc, Olomouc 2011
14. Kožušník, V.: *Historie budov Olomouckého divadla*, Nakladatelství R.Kašpárková – DANAL, Olomouc 2010
15. Adriaenssens, I.: *de Vlaamse Opera*, uitgever: de Vlaamse opera en de Koning Boudewijnstichting, Antwerpen

16. Kolektiv autorů: Olomoucké domy a paláce (Sborník příspěvků ze semináře konaného u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví), vydalo Statutární město Olomouc 2003
17. Schindler, A.: Tajemná Olomouc /II. aneb Olomouc jak ji neznáte, nakladatelství Votobia Books J. Vacl, Olomouc 2007
18. Van Beneden, B.: Rubenshuis - De Hoogtepunten, uitgever: ‚Rubenshuis‘, Antwerpen 2010
19. Van Beneden, B.: Palazzo Rubens. De meester als architect (het gidsje verscheen bij de tentoonstelling), uitgever: ‚Rubenshuis‘, Antwerpen 2011
20. Asaert, G., Grieten, S., Grobet, T., Marinus, M. J., Morbé, M., Pottier, W., Schoups, I., en Vanacker, D.: Het Grote Geschiedenisboek van Antwerpen, uitgeverij Waanders B.V., Antwerpen 2010

Webpagina's:

- ‘Olomoucká radnice (Tsjechisch)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.
URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Olomouck%C3%A1_radnice (download 11. 3. 2012)
- ‘Radnice (Tsjechisch)’, Virtual Olomouc Tour
URL: http://phoenix.inf.upol.cz/webtour/town_hall.html.cz (download (24.10.2012)
- ‘Stadhuis van Antwerpen (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.
URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Stadhuis_van_Antwerpen (download 21.11.2012)
- ‘Vlaamse opera Antwerpen (Nederlands)’, officiële webpagina van de Vlaamse opera (www.vlaamseopera.be)
URL: <http://vlaamseopera.be/nl/#!/naar-de-opera/de-opera-ervaring/het-operagebouw/antwerpen> (download 28.10.2012)
- ‘Koninklijke Vlaamse Opera (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.
URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Koninklijke_Vlaamse_Opera (download 28.10.2012)
- ‘Salmův palác už má barevnou fasádu a pavučinu. Přibude i restaurace. (het krantbericht van 29.8.2012), Deník.cz (www.denik.cz)

- URL: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/salmuv-palac-uz-ma-opravenou-fasadu-i-pavucinu-uvnitř-podivejte-se-20120829.html (29.10.2012)
- ‘Znáte historii Salmova paláce?’ , Statutární město Olomouc , oficiální informační portál (www.olomouc.eu)

URL: <http://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/7186> (download 29.10.2012)
 - ‘Historie domu’, Salmův Palác (<http://www.salmuvpalace.cz>)

URL: <http://www.salmuvpalace.cz/historie.html> (download 29.10.2012)
 - ‘Het Steen (Antwerpen) (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.

URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Het_Steen_%28Antwerpen%29 (download 29.10.2012)
 - ‘Het Steen te ANTWERPEN, www.belgiumview.com

URL: <http://belgiumview.com/belgiumview/tl1/view0000418.php4> (download 29.10.2012)
 - ‘Het Steen Antwerpen’, www.kunsttrip.nl

URL: <http://www.kunsttrip.nl/steden/antwerpen/steen.htm> (download 29.10.2012)
 - , ‘t Steen’, www.aviewoncities.com

URL: <http://www.aviewoncities.com/antwerp/steen.htm> (download 29.10.2012)
 - ‘Petrášův palác (Tsjechisch)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.

URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr%C3%A1%C5%A1%C5%AFv_pal%C3%A1c (download 31.10.2012)
 - ‘Petrášův palác’, www.portalolomouc.cz

URL: <http://www.portalolomouc.cz/petrasuv-palac/> (download 31.10.2012)
 - ‘Masné krámy otevírají: pasáž, občůdky i kubánský bar (het krantbericht van 1.3.2010)’, Deník.cz (www.denik.cz)

URL: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/masne-kramy-nove-pasaz-obchudky-i-kubansky-bar.html (download 31.10.2012),
 - ‘Rubenshuis (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.

URL: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Rubenshuis> (download 31.10.2012)
 - ‘Rubenshuis’, www.rubenshuis.be (download 31.10.2012)
 - ‘Vleeshuis’, www.antwerpengids.be

URL: <http://www.antwerpengids.be/bespreking/vleeshuis> (download 1.11.2012)

- ‘Vleeshuis (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.
URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Vleeshuis_%28Antwerpen%29 (download 1.11.2012)
- ‘Historie’, www.krajinskalekarna.cz
URL: <http://www.krajinskalekarna.cz/historie.php> (download 6.11.2012)
- ‘Historická lékárna skrývala barokní unikát, jediné dochované herbárium. (het krantbericht van 1.12.2010)’, <http://olomouc.idnes.cz/>
URL: http://olomouc.idnes.cz/historicka-lekarna-skryvala-barokni-unikat-jedine-dochovane-herbarium-1mt-/olomouc-zpravy.aspx?c=A101201_1491999_olomouc-zpravy_sot (download 6.11.2012)
- ‘Krajinská lékárna/ Dům u Černého orla’, Portál Olomouc – www.spqo.cz
URL: <http://spqo.cz/content/krajinska-lekarna-dum-u-cerneho-orla> (download 6.11.2012)
- ‘Antwerpse overdekte Markt. Crieë.’ <https://inventaris.onroerendergoed.be>
URL: <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/7714> (download 11.11.2012)
- ‘Criée in zijn oude glorie hersteld (het krantbericht van 16.3.2004)’, www.nieuwsblad.be
URL: <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=G874KTNB> (download 11.11.2012)
- ‘De Criée (het krantbericht van 21.1.2010)’, <http://noordlink.wordpress.com/>
URL: <http://noordlink.wordpress.com/2010/01/21/de-criee/> (download 11.11.2011)
- ‘Dům Matyáše Hauenschilda/ Hauenschildův palác’, www.spqo.cz
URL: <http://spqo.cz/content/dum-matyase-hauenschilda-hauenschilduv-palac> (download 12.11.2012)
- ‘Edelmannův palác’, Wikipedia. De vrije encyclopedie. www.wikipedia.cz
URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Edelmann%C5%AFv_pal%C3%A1c (download 14.11.2012)
- ‘Edelmannův palác’, www.spqo.cz
URL: <http://www.spqo.cz/content/edelmannuv-palac> (download 14.11.2012)
- ‘Edelmannův palác’, www.tourism.olomouc.eu
URL: <http://tourism.olomouc.eu/sights/buildings-and-palaces/detail=213/cs> (download 14.11.2012)

- ‘Historie objektu’, www.senimo.cz
URL: <http://www.senimo.cz/olomouc-historie-objektu-492> (download 15.11.2012)
- ‘O nás – Senimo, www.senimo.cz’
URL: <http://www.senimo.cz/olomouc-o-nas-senimo-484> (download 15.11.2012)
- ‘Geschiedenis van Antwerpen’, www.wikipedia.nl
URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Antwerpen (download 18.11.2012)
- ‘Geschiedenis van Antwerpen’, <http://users.skynet.be/gvg/aorsprong.htm>
URL: <http://users.skynet.be/gvg/aorsprong.htm> (download 18.11.2012)
- ‘Geschiedenis Antwerpen’, <http://www.antwerpen.nl>
URL: <http://www.antwerpen.nl/geschiedenis/> (download 18.11.2012)
- ‘De Geschiedenis van Antwerpen’, <http://www.geschiedenisvanantwerpen.com/>
URL: <http://www.geschiedenisvanantwerpen.com/> (download 18.11.2012)
- ‘Palies op de Meir (Nederlands)’, Wikipedia. De vrije encyclopedie.
URL: http://nl.wikipedia.org/wiki/Paleis_op_de_Meir (download 4.12.2012)
- ‘Paleis op de Meir’, www.antwerpen.be
URL:
<http://www.antwerpen.be/eCache/ABE/80/72/970.Y29udGV4dD0zMDE0OTIx.htm>
[ml](http://www.antwerpen.be/eCache/ABE/80/72/970.Y29udGV4dD0zMDE0OTIx.htm) (download 4.12.2012)
- ‘Koninklijk Paleis op de Meir – Vroeger herenhuis van Susteren te Antwerpen’, www.belgiumwiev.com
<http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0001713.php4> (download 4.12.2012)
- ‘Twee diephuizen, huizinge "den Wolsack", later "de grooten Regenboghe" (ID: 4409)’, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
URL: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/4409> (download 5.12.2012)
- ‘Wolsack te Antwerpen 1 (centrum)’, <http://belgiumview.com>
URL:
<http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0001527.php4?pictoshow=0001527af> (download 5.12.2012)
- ‘Apotheek (ID: 6563)’, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
URL: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/6563> (download 5.12.2012)
- ‘Apotheek Muylaert’, <http://nl.yelp.be/biz/apotheek-muylaert-antwerpen>
URL: <http://nl.yelp.be/biz/apotheek-muylaert-antwerpen> (download 5.12.2012)

7) Bijlagen

1. Het Stadhuis van Olomouc

a. Het gebouw

(bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b3/Olomouc_town_hall_2008.jpg/800px-Olomouc_town_hall_2008.jpg, download 11.3.2012)

b. Het gebouw

(bron: <http://thomuv.blog.cz/0909/na-skok-v-olomouci>, download 11.3.2012)

c. Het astronomisch uurwerk

d. Een westvoorzijde

(bron: <http://www.topvylet.cz/index.php?detail=1301>,
download 11.3.2012)

(bron: <http://priroda.svetu.cz/052010/>,
download 11.3.2012)

2. Het stadhuis van Antwerpen

a. Het gebouw

(bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ae/Antwerpen_Stadhuis_crop1_2006-05-28.jpg, download 25.10.2012)

b. Het overdekte binnenhof

(bron: <http://belgiumview.com/belgiumview/t11/view0000189.php4?picshow=0000189ab>, download 25.10.2012)

3. Het Moravische theater Olomouc

a. Het gebouw (de gevel)

(bron: http://www.designportal.cz/loga-corporate_design/logo-moravske-divadlo-olomouc.html , download 26.10.2012)

b. Het gebouw (de achter uitbreiding)

(bron: http://www.designportal.cz/loga-corporate_design/logo-moravske-divadlo-olomouc.html , download 26.10.2012)

4. De Vlaamse Opera Antwerpen

a. Het gebouw - voorkant

(bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3b/Antwerpen_Opera.JPG/800px-Antwerpen_Opera.JPG , download 28.10.2012)

b. Het interieur

(bron: <http://estudiosdecocita.files.wordpress.com/2011/07/vlaamse-opera-antwerpen.jpg>, download 28.10.2012)

5. De vleeshallen Olomouc

a. Het gebouw

(bron: http://www.hrady.cz/data_g/5383/47806.jpg download 8.12.2012)

b. Het vervalende interieur

(bron: <http://www.rekop.cz/galerie/restaurovani/r01.jpg> download 8.12.2012)

c. De reconstructie van het interieur

(bron: <http://www.demorss.cz/images/stavcinnost/DLAZBA%20MASNE%20KRAMY%20OLOMOUC%201.JPG> download 8.12.2012)

6. Het Vleeshuis Antwerpen

a. Het gebouw

(bron: http://nr53.files.wordpress.com/2007/03/44660-museum_vleeshuis_butchers_house-antwerp.jpg download 8.12.2012)

7. Het Paleis van Petrás

a. Het gebouw

(bron:

<http://www.pemistyl.cz/uploads/images/Gallery/Okna%20a%20venkovn%C3%AD%20dve%C5%99e/PETR%C3%81%C5%A0%C5%AEV%20PAL%C3%81C%20OLOMOUC%20%282%29.jpg> download 8.12.2012)

8.Het Rubenshuis

a. Het gebouw

(bron: <http://www.trabel.com/antwerp/images/antwerp-rubenshuis1.jpg> download 8.12.2012)

b. De tuinkant van het gebouw

(bron: <http://www.dinam.be/rubenshuis.jpg> download 8.12.2012)

c. Het interieur

(bron: <http://www.antwerphotel.nl/public/img/content/rubenshuis.jpg> 8.12.2012)

d. De tuin

(bron: <http://www.chrisdenengelsman.nl/Kunst%20kolom/Rubens%20Peter%20Paul/Tuin%20van%20het%20Rubenshuis.jpg> 8.12.2012)

9. Het Paleis van Edelmann

a. Het gebouw

(bron: http://g.denik.cz/43/c7/edelmannuv_palac_3103_06_denik-380.jpg 8.12.2012)

b. Het interieur

(bron: http://spqo.cz/sites/default/files/stahovani/gallery_assist/3/gallery_assist89/prev/DSC_0629.JPG 8.12.2012)

10. Het Koninklijke Paleis (het Paleis op de Meir)

a. Het gebouw

(bron: http://images11.knack.be/images/resized/119/471/383/305/1/500_0_KEEP_RATIO_SHRINK_CENTER_FFFFFFFF/image/Het-Paleis-op-de-Meir.jpg 8.12.2012)

b. Het gebouw

(bron: http://farm1.static.flickr.com/91/221825435_1f88fce66b.jpg 8.12.2012)

c. Het interieur

(bron: <http://www.openbaarkunstbezit.be/sites/default/files/tijdschrift/artikel/OKV1970/jan-peter%20van%20baurscheit%20de%20jonge%20-%20het%20koninklijk%20paleis%20op%20de%20meir.jpg> 8.12.2012)

11. Het Paleis van Salm

a. Het gebouw (voor de reconstructie)

(bron: http://i.idnes.cz/11/043/cl6/STK3a9c6f_iopasgjiadfgm.JPG 8.12.2012)

b. Het gebouw (tijdens reconstructie)

(bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/16/Pal%C3%A1c_Salm%C5%AFv_%28Olomouc%29_%C4%8Dp._371.JPG 8.12.2012)

c. De overgedekte binnenhof

(bron: http://g.denik.cz/43/54/salmuv-palac-180313_denik-380.jpg download 8.12.2012)

12. Het Steen

a. Het gebouw

(bron: http://s2.gva.be/imgpath/assets_img_gva/2010/01/26/880338/open-brief-voor-behoud-van-steen-als-museum_5_460x0.jpg 8.12.2012)

b. Het gebouw

(bron: <http://www.cityzapper.nl/foto/iphone/CZIP6305V15381.jpg> download 8.12.2012)

c. Het gebouw

(bron: <http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/43172112.jpg> download 8.12.2012)

d. Het gebouw

(bron: <http://www.indymedia.be/index.html%3Fq=files%252Fimagecache%252Fnode-page%252Fsteen.JPG> download 8.12.2012)

13. Het Paleis van Hauenschild

a. Het gebouw

(bron: <http://www.uprm.cz/images/texts/29.jpg> 8.12.2012)

b. Het ingangportaal

(bron: http://im.foto.mapy.cz/pub/big/000/034/0000349b0_d38c51 8.12.2012)

14. Den Wolsack (later genoemd: de grooten Regenboghe)

a. Het gebouw

(bron: <http://belgiumview.com/foto/smvote/0001527ab.jpg> 8.12.2012)

b. Het portaal (vroeger en nu)

(bron: <http://belgiumview.com/foto/smvote/0001527ah.jpg> 8.12.2012)

15. De regionale apotheek Olomouc

a. Het gebouw

(bron: http://www.olomouc.cz/images/katalog-fotogalerie//2193_5.jpg 8.12.2012)

b. De deur

(bron: http://spqo.cz/sites/default/files/krajin/DSC_0274.JPG 8.12.2012)

16. De Apotheek Muylaert

a. Het gebouw

(bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/6563/beelden> 8.12.2012)

17. De SENIMO

a. Het gebouw

(bron: http://hotel.senimo.cz/temp/paragraph_right_zoom_78.jpg 8.12.2012)

18. De Criée

a. Het gebouw (van kant Van Wesenbekerstraat)

(bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/afbeeldingen/104564?size=full> 8.12.2012)

b. Het gebouw (van kant Van Schoonhovenstraat)

(bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/afbeeldingen/104563?size=full> download 8.12.2012)

8) Resumé

Resumé in het Tsjechisch

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala srovnání architektury (světská architektura) v Olomouci a Antverpách v průběhu času. Zaměřila jsem se na stavby v centru města. Zajímalo mě, kdy byly budovy postaveny, kým (soukromníci x město) a jaký měly účel.

V první kapitole uvádím stručný přehled jednotlivých architektonických stylů. Následuje kapitola o dějinách Olomouce a Antverp. V další kapitole už jsem si přímo zvolila jednotlivé budovy v Olomouci (celkem 8 podle mě důležitých budov) a hledala jsem k nim ekvivalenty v Antverpách. U všech budov je stručný historický vývoj - nejen přestavby, ale i to, jakému cíli sloužily. Jde o důležité stavby jako radnice, divadlo, masné krámy, městské paláce, tržnice ad. Jejich ekvivalenty se mi v Antverpách podařilo vystopovat. Některé nebyly postvané ve stejné době, ale vznikly za stejným nebo podobným účelem. Samozřejmě vývoj měst nebyl identický, jak uvádím v kapitole „Stručný přehled historie Olomouce a Antverp“.

Myslím si, že otázky co jsem si v úvodu kladla, jsem si v závěru dokázala zodpovědět:

1. Přestože obě města nebyla stejně velká, je možné je srovnat, Obě byly v minulosti pevnostními městy. Obě byly často obsazené. Obě města bohatla z obchodu.
2. V obou městech je možné najít ekvivalenty budov se stejnou funkcí (v minulosti).
3. Na otázku, zda stavby financovalo město či soukromníci si můžeme odpovědět, že počátečními investory byli spíše obchodníci, ale dnes je většina budov majetkem města a jsou památkově chráněné.
4. Další otázka byla, zda budovy dodnes slouží původnímu účelu. Zde je odpověď nejasná. Myslím, že je to 50%:50%. Některé budovy si zachovaly původní funkci (radnice, divadlo, lékárna). Jiné budovy si svou funkci zachovaly částečně (SENIMO, Criée, paláce). U jiných budov se jejich funkce zcela změnila (Steen, masné krámy)

Resumé in het Engels

As the topic of my thesis I chose the comparison of the development of the profane architecture in Olomouc and Antwerp throughout centuries. I focused on the buildings in the city center. The point of my interest was when the buildings were built, by whom (Freeholders x city) and what purpose they served. In the first chapter, I present an overview of various architectural styles. The first chapter is followed by a chapter on the history of Olomouc and Antwerp. In the next chapter I have chosen particular buildings in Olomouc (a total of 8 important buildings) and I was looking for their equivalents in Antwerp. A brief historical development is presented for each building - not only renovations but also what purpose they served. These are important buildings such as the town hall, theater, meat market, urban palaces, markets and others. I was able to find their equivalents in Antwerp. Some were not built at the same time but were built for the same or similar purpose. Of course, the development of the cities was not identical, as I explained in the section 'Brief overview of the history of Olomouc and Antwerp.'

I think that the questions that I have put forward in the introduction were answered :

1. Although both cities were not the same size, they can be compared - both were in the past fortress towns. Both were often occupied. Both cities grew rich from trade.
2. In both cities, one can find equivalent buildings with the same former function.
3. The question of whether construction was funded by city or freeholders can be answered by saying that initial investors were mostly travers, whereas today most of the buildings are owned by the city and are listed as protected heritage.
4. Another question was whether the buildings are still used for their original purpose. Here the answer is unclear. I think it is 50%: 50%. Some buildings have retained their original function (the town hall, theater, pharmacy). Other buildings have retained their function partially (SENIMO, Cbrie palace). The function of other buildings has changed completely (Steen, meat market).

9) Anotace

Jméno: Ivana Jedelská

Název katedry a fakulty: Univerzita Palackého v Olomouci, filozofická fakulta, katedra nederlandistiky

Název diplomové práce: Srovnání Architektury v Olomouci a Antverpách v průběhu času (světská architektura)

Vedoucí bakalářské práce: Prof. Dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt.

Počet stran: 93

Klíčová slova: Architektura, Olomouc, Antverpy, stavby, historie, architektonické styly, vývoj

Krátká charakteristika:

Ve své práci srovnávám historický vývoj Olomouce a Antverp z hlediska architektury (světské architektury). Zaměřila jsem se na stavby v centru města. Zajímalo mě, kdy byly budovy postaveny, kým (soukromníci x město) a jaký měly účel.

Ve své práci uvádím stručný přehled architektonických stylů a krátké shrnutí dějin obou měst. V další kapitole už jsem si přímo zvolila jednotlivé budovy v Olomouci (celkem 8 podle mě důležitých budov) a hledala jsem k nim ekvivalenty v Antverpách (které zde také uvádím). U všech budov je stručný historický vývoj - nejen přestavby, ale i to, jakému cíli sloužily. Jde o důležité stavby jako radnice, divadlo, masné krámy, městské paláce, tržnice ad.

V závěru své práce zodpovídám otázky kladení si v úvodu své práce: porovnávám, zda je možné srovnat obě města, zda je možné najít ekvivalenty budov a jaká byla a je jejich funkce, kdo byl zřizovatelem a kdo je současným vlastníkem budov (soukromníci x město).